

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií

Faktory ovlivňující porodnost

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:
Barbora Jelínková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Faktory ovlivňující porodnost zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně 11. dubna 2010

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi za morální podporu a pomoc, kterou mi při zpracování mé bakalářské práce poskytl.

OBSAH

Úvod	2
TEORETICKÁ ČÁST	4
1 K definici porodnosti	4
2 Vývoj porodnosti	9
3 Faktory ovlivňující porodnost	11
3.1 Socio-ekonomické faktory	7
3.1.1 Populační politika	7
3.1.2 Sociální politika	9
3.1.3 Bytová situace	12
3.1.4 Vzdělání	14
3.1.5 Potratovost	16
3.1.6 Regulace porodnosti	18
3.1.7 Religiozita a vliv církve	19
3.2 Psychologické faktory	20
3.2.1 Hodnota dítěte	20
3.2.2 Současný trend odkládání mateřství	21
3.2.3 Motivace rodičovství	22
3.2.4 Nejistota rodičů ve výchově	23
PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 Metodologie	24
5 Sociologické šetření	31
5.1 Oblasti šetření	31
5.2 Analýza a interpretace výsledků šetření	32
5.2.1 Odkládání mateřství do pozdějšího věku	32
5.2.2 Vzdělání a kariéra versus dítě	33
5.2.3 Proč ženy chtějí děti	35
5.2.4 Populační a rodinná politika	36
5.2.5 Bytová situace	38
5.2.6 Religiozita	40
5.2.7 Vliv antikoncepce na míru porodnosti	41

5.2.8	Hodnota dítěte	42
5.2.9	Nejistota matek ve výchově	43
	Závěr	45
	Kritická reflexe	48
	Resumé	49
	Anotace	50
	Právní normy	51
	Seznam literatury	51
	Seznam internetových zdrojů	52
	Seznam příloh	53

ÚVOD

Dítě mělo odjakživa pro společnost, pro rodinu i pro své rodiče jako jedince svou hodnotu. Zvláště pro ženu znamenalo dítě donedávna základ jejího sociálního statusu a hlavní osu její identity. V situaci, kdy mateřství soupeří s mnoha alternativními rolemi, ale i alternativními životními styly, se ovšem reprodukční strategie mění. Klesá počet dětí porozených jednou ženou a roste podíl bezdětných žen. V průmyslově rozvinutých zemích došlo v posledních desetiletích k poklesu počtu dětí a šířící se dobrovolné bezdětnosti. Počet narozených dětí nezaručuje ani prostou reprodukci populací těchto zemí. Tato skutečnost vyvolává otázku, na jakých základech vlastně v současné době stojí touha a ochota mít děti a do jaké míry moderní společnost podemlela tradiční institucionální základy této touhy a ochoty (Mareš, 2002).

Problematika porodnosti je v současnosti velmi aktuální téma. Prognózami budoucího vývoje porodnosti se zabývá nepřeberné množství odborníků. Spekuluje se o možnostech, jak porodnost pozitivně stimulovat k jejímu růstu, o tom, zda ji vůbec stimulovat má smysl, nebo dokonce jestli je to etické nutit lidi mít děti, pokud se k tomu nerozhodují z vlastní přirozenosti. Já sama jsem ve věku, kdy pomalu začínám o založení rodiny přemýšlet, vnímám problémy, které rodičovství přináší, a snad proto je mi toto téma tolik blízké.

Cílem mé bakalářské práce je shromáždit faktory, které ovlivňují porodnost, shrnout všechna pro a proti, jež musí dnešní potenciální matky, ale samozřejmě i potenciální otcové, zvažovat.

Má práce by měla sloužit jako ucelený přehled této problematiky a pomoci čtenářům se v ní zorientovat. Porodnost spadá do oblasti sociální politiky, konkrétně pak do politiky rodinné. Jedním z poslání sociálních pedagogů je podporovat rodiny a činit kroky, které povedou k jejich spokojenosti, se kterou bezesporu souvisí i počet dětí, který pak rodina bude chtít mít. Sociální pedagog by měl působit nejen v oblasti výchovy jedinců, kteří se ocitají v problémových životních situacích, ale rovněž formovat a ovlivňovat prostředí kolem nich. Je proto důležité, aby sociální pedagog životním trendům, přáním a potřebám dnešních produktivních generací porozuměl.

Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. V úvodu své práce pro snadnější pochopení celkové problematiky krátce čtenáře seznámím s vývojem porodnosti v časovém horizontu 20. století a rovněž i se současnou situací v České republice a dalších zemích. V další kapitole se pokusím zachytit co nejširší spektrum faktorů působících na porodnost, ať už se jedná o faktory psychologické, sociální či politické. Opírat se budu o obsahovou analýzu dostupných materiálů.

V praktické části bakalářské práce se pokusím odpovědět na svoji výzkumnou otázku která zní: **Které faktory podle mínění žen hrají při plánování rodičovství největší roli?**

Zvolila jsem si kvalitativní šetření využívající induktivní metody, jelikož nechci pouze ověřovat statistická data uvedená v teoretické části práce, ale chci zjistit subjektivní pohled samotných žen na tuto problematiku. Jako nástroj sběru dat použiji rozhovor. Práci zakončím interpretací získaných dat a vyvozenými závěry.

TEORETICKÁ ČÁST

1 K DEFINICI PORODNOSTI

PORODNOST

„Údaj – resp. Soubor údajů – charakterizující přirozený přírůstek obyvatel v populaci rozením dětí. Udává se buď jako absolutní počet živě narozených dětí na jeden tisíc obyvatel, případně jako další indexy z těchto dvou odvozené“ (Matoušek, 2003: 152).

„Porodnost je jedním z klíčových demografických procesů, spolu s úmrtností představuje základní složku demografické reprodukce populací. Úroveň porodnosti závisí na **plodivosti** neboli fekunditě, což je schopnost muže a ženy rodit děti. Jejím výsledným efektem, vyjádřeným počtem narozených dětí, je **plodnost** neboli fertilita. Při analýze procesu porodnosti se vychází ze statistiky založené na narozených dětech tzn. nestuduje se událost porodu, ale narozené děti. Porody se totiž dělí na základě počtu narozených dětí na jednočetné a vícečetné. Statistika porodnosti je založena na **Hlášení o narození** (viz. Příloha č. 1), které obsahuje údaje o narozeném dítěti, rodičích a údaje vztahující se k porodu. Údaje pro toto hlášení jsou na matrice sbírány na základě podkladů zdravotnických zařízení, matrika dále předává hlášení Českému statistickému úřadu pro další zpracování.

Narozené děti se rozlišují podle několika faktorů:

- dle **rodinného stavu matky** v době porodu - manželské a nemanželské
- dle **projevu**, resp. neexistence známek života - živě a mrtvě narozené
- dle **věku matky** při porodu
- dle **pořadí** - tzn. kolikáté dítě matky to je, biologické a v manželství

Při studiu porodů v manželství se zjišťují **porodní intervaly**, tj. doba mezi předchozím porodem a narozením dítěte určitého pořadí (tzv. meziporodní interval). Plodivost ženy se vztahuje k tzv. **reprodukčnímu období**, které je vymezeno věkovým rozpětím 15 - 49 let žen či s jejich úrovní vzdělání“ (www.demografie.info/?cz_porodnost=&PHPSESSID= dccb9f08e8cd6c53567572514dcb43d1 06.01.2010).

2 VÝVOJ PORODNOSTI

„V načasování a průběhu poklesu porodnosti v západních zemích, které se liší geografickou polohou, náboženskou skladbou, politickým systémem a ekonomickou strukturou, existuje pozoruhodná podobnost. Klesající křivku porodnosti zaznamenaly ve 20. století všechny země v západní a severní Evropě, Kanadě, USA i východní Evropě. Dokonce i fluktuace v míře porodnosti po II. Světové válce jsou podobné u řady evropských zemí“ (Loužek, 2004: 78). Jen pro zajímavost nejvíce dětí se rodí v současné době v Nigérii (49,62 dětí na 1000 obyvatel) a nejméně dětí v Hong Kongu (7,37 dětí na 1000 obyvatel), z evropských zemí za ČR zaostává s nižším počtem rodičích se dětí Německo (8,18 dětí na 1000 obyvatel).

Jednou z nejvýraznějších změn reprodukčního chování obyvatelstva České republiky po roce 1989 byl hluboký pokles počtu narozených dětí a úrovně plodnosti (viz Příloha č. 2, Graf č. 1). Ještě v osmdesátých letech patřila Česká republika mezi země s vysokou hladinou plodnosti (úhrnná plodnost 1,9-2,0 dítěte). Ve vazbě na časný věk při vstupu do manželství byl pro naši populaci charakteristický rovněž nízký průměrný věk matky při narození prvního dítěte (necelých 22,5 roku). Vývoj plodnosti od devadesátých let lze rozdělit do tří etap:

1. Samotný pokles počtu narozených dětí a úrovně plodnosti v zásadě nastal v první etapě, vymezené roky **1991-1996**. Roční počty živě narozených dětí se snížily ze 129,4 tisíce na 90,5 tisíce a průměrný počet dětí připadající na jednu ženu reprodukčního věku klesl z 1,86 na **1,19**.
2. Druhé období, **1997-2001**, lze charakterizovat stabilizací, resp. mírným prohloubením poklesu. V roce 1999 dosáhla výše plodnosti dokonce nejnižší úrovně v celém období statistického sledování (úhrnná plodnost na úrovni **1,13** dítěte).
3. Ve třetí etapě, **od roku 2002** (výrazněji až od roku 2004) se počty živě narozených dětí i úhrnná plodnost již pomalu zvyšují – věku nejvyšší plodnosti dosahují ženy nejsilnějších ročníků ze 70. let, část z nich přestala posouvat založení rodiny do pozdějšího věku (viz Příloha č. 1, Obr. 1). V roce 2004 se narodilo 97,7 tisíce dětí, v roce 2005 dokonce již více než sto tisíc – 102,2 tisíce, což bylo nejvíce od roku 1995 (96,1 tisíce). Úhrnná plodnost dosažená v roce 2005 – **1,28** dítěte – ale byla prakticky shodná s hodnotou za rok 1995, znovu se narodilo více než 100 tisíc dětí. V roce 2006 stoupla úhrnná plodnost mírně nad **1,3** dítěte; i to je však

z hlediska zachování reprodukce populace stále ještě velmi nízká hodnota (www.czso.cz). Odborníci se shodují, že zvyšující se porodnost je jen dočasný trend, způsobený například faktem, že rodí tzv. silné ročníky. Podle předběžné statistické bilance se nepřetržitý sedmiletý růst porodnosti v roce 2009 zastavil. Zanedlouho bude počet zemřelých vysoce převažovat počet narozených Čechů.

Křivka hodnot plodnosti žen se posunuje do vyššího věku a do nového tvaru (rozložení maxima do více generací). Podíl dětí narozených mimo manželství vzrostl z necelých 10 % téměř na čtvrtinu (23,6 % v roce 2000). Do manželství tedy vstupuje méně mladých lidí a ve vyšším věku, reprodukce se účastní nižší podíl žen při sníženém počtu dětí v rodině. Probíhají intenzivní změny časování sňatků a rození dětí do vyššího věku. Zatímco **nejvyšší plodnosti** v roce 1993 dosahovaly ženy ve věku 22 let, v roce 2004 to již bylo **ve věku 28 let**. Tato situace trvá již déle než pět let a nelze ji požadovat za přirozenou. Výsledkem zmenšení okruhu žen účastnících se reprodukce a výrazným snížením jejich plodnosti je pokles počtu narozených dětí a jím způsobená deformace věkové struktury zúžením základny věkové pyramidy a zhoršení prognózy populačního vývoje Česka (růst úbytků obyvatelstva, zesilující narušení věkové struktury, zrychlené stárnutí populace). Prognózy populačního vývoje vypracované v ČR i v OSN upozorňují na to, že při zachování současných trendů by v roce 2030 patřila naše republika k zemím s nejvyšším podílem staršího obyvatelstva na světě. Bez silné imigrace by se tak stala věková struktura neschopnou regenerace (Kučera, 2005).

3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PORODNOST

Faktory ovlivňující porodnost jsou všichni činitelé působící pozitivně či negativně na míru porodnosti. Nelze přesně vytvořit jednotlivé kategorie faktorů, jelikož všechny faktory se vzájemně utváří, ovlivňují a doplňují. V mé práci tedy uvádím jednoduché členění na faktory socio-ekonomické a psychologické dle Hamplové (2003).

3.1 Socio-ekonomické faktory

Do skupiny socio-ekonomických faktorů patří vlivy okolní společnosti, právní i morální normy, kterými společnost určuje chování svých jednotlivých členů – tedy i žen jako možných nastávajících rodiček, patří sem rovněž materiální podmínky, v dnešní době zvané finanční. Neméně významné jsou rovněž výtobytky, které přináší dnešní věda a technika, moderní znalosti biologie a velmi vyspělé zdravotnictví.

3.1.1 Populační politika

Populační politiku lze definovat jako „soubor opatření, jimiž soudobé státy ovlivňují strukturu populace a její velikost. V užším pojetí se za populační politiku považuje jen natalitní politika čili usměrňování chování lidí, které souvisí s plozením dětí. Ta bývá pronatalitní ve státech, kde se rodí málo dětí, nebo protinatalitní ve státech, kde se rodí příliš mnoho dětí. Pronatalitními opatřeními jsou finanční dávky poskytované matkám v době od těhotenství až do určitého věku dítěte, finanční dávky a půjčky poskytované rodinám s dětmi, bytová politika zvýhodňující rodiny a osoby pečující o děti, slevy na daních, podpora zařízení pro děti (jesle, mateřské školy), výhodné pracovní podmínky pro osoby pečující o děti, omezování interrupcí aj. Protinatalitní opatření spočívají v odstraňování bariér při interrupcích, v omezování dávek spojených s mateřstvím a výchovou dětí, zvyšováním věkové hranice možného sňatku, ztěžováním opakovaných sňatků aj.“ (Matoušek, 2003: 151).

Optimální **způsob realizace pronatalitní politiky** vidí například Kučera (2005) v následujících směrech působení:

- Opatření materiálního (finančního) charakteru, jehož cílem je maximálně soustředit prostředky a převést daňové úlevy do přídavků na děti.
- Faktory psychologického působení, jejichž cílem je navodit vědomí spoluodpovědnosti státu za rodiny s dětmi. Vláda by měla prohlásit, že rodinnou péči a výchovu dětí považují státní orgány za významnou činnost pro společnost a zviditelňovat všechny kroky prorodinné politiky.
- Faktory morálního působení s cílem vytváření prostředí příznávající rodinám s dětmi zvýšené morální hodnocení za jejich péči o děti.

Podle Kocourkové (2005) lze **trendy ve vývoji populační politiky** stručně shrnout v následujících bodech:

1. **Populační politika ztratila svůj explicitní charakter**, tzn. že v centru pozornosti již není demografický dopad přijímaných opatření, ale jejich vliv na životní podmínky rodin. Finanční podpora rodin je více záležitostí sociální politiky, zatímco středem rodinné politiky se stalo skloubení zaměstnání s péčí o rodinu a koncepce rovnoprávného postavení mužů a žen.

2. **Důraz je kladen na tzv. adaptační opatření**, tj. opatření, jejichž cílem je přizpůsobit se novým demografickým podmínkám, ne je měnit.

3. **Přechod od koncepce "welfare state" k tzv. "care-giving society"**, ve které péče o děti a staré osoby bude společností adekvátně oceněna. V rámci této nové koncepce by výchova dětí měla být chápána stejně jako jakékoliv jiné zaměstnání. Rodiče by měli mít možnost zůstat doma a starat se o děti za stejných podmínek jako kdyby byli zaměstnání, tzn. měli by nárok na plat, jehož výše by byla odvozena od předchozího výdělku.

4. **Úvahy, jak ocenit skutečnost, že rodiny produkují "lidský kapitál"**. Společnost dosud oceňovala pouze ekonomickou produkci, což zvýhodňuje bezdětné oproti těm (především ženám), co se rozhodnou mít děti na úkor své profesionální kariéry a pracovním výdělkům. Mezi opatřeními, která jsou navrhována za účelem zmírnění této nerovnováhy je například to, aby se při výpočtu výše důchodu vzal v úvahu také počet vychovaných dětí.“

„Pronatalitní politika je nástroj používaný v autoritativních a totalitárních režimech, ale i v některých demokratických státech. Lepší pozici při formulaci populačních politik mají autoritativní či totalitární režimy, neboť mají mocenské prostředky (a ambice) k řízení celé společnosti. V demokratických zemích se pronatalitní politiky často rozměňují systémem brzd a protiváh, který brání vytvoření ucelené a systematické populační politiky“ (Loužek, 2004: 125).

3.1.2 Sociální politika

Sociální politika - úžeji rodinná politika je souborem praktických opatření, která mají podporovat a chránit rodinu jako instituci. Tvorba komplexní koncepce rodinné politiky spadá do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, které za tímto účelem vytvořilo v rámci své organizační struktury odbor rodinné politiky a sociální práce. Sociální politika by měla hrát klíčovou roli ve vyvažování tradičních funkcí rodiny (reprodukční, pečovatelské a výchovné) s funkcemi moderními (role členů rodiny v oblasti pracovního a společenského uplatnění).

Zaměstnanost žen je nejlepší ochranou proti chudobě rodin s dětmi. Stejně tak zvyšuje i finanční stabilitu státu. Na druhé straně rostoucí zaměstnanost žen se prolíná s jinými trendy – jako je destabilizace rodiny, rozšíření jejich atypických forem a v případě neslučitelnosti pracovní a rodinné role ženy hrozí moderním společnostem dlouhodobě nízká fertilita s významnými následky pro demografickou strukturu, zaměstnanost a veřejné finance. Uspořádání vztahu trhu a rodiny je výzvou pro veřejnou a sociální politiku. Přístupy sociální politiky k rodině lze vymezit podle způsobu pomoci při propojování participace žen ve sféře placené práce s poskytováním a rozdělením sociální péče ve společnosti.

- **Tržně orientovaný model** – nepodporuje rodinu při řešení jejího vztahu k práci, ani k pečovatelským závazkům. Způsobuje největší třídní nerovnosti.
- **Model obecné podpory rodiny** – podporuje nukleární rodinu a instituci manželství a přitom konzervuje tradiční role i nerovnost mužů a žen v přístupu k sféře

práce. Největší nerovnosti podle pohlaví (ČR, Řecko, Itálie, Malta, Turecko, Japonsko).

- **Model dvojího příjmu** – podporuje rovnost mužů a žen v přístupu k trhu práce a současně i redistribuci sociální péče o děti ve společnosti a nezávislost jednotlivců na rodině. Nejmenší sociální nerovnosti podle pohlaví a třídní nerovnosti (Švédsko, Litva, Island, Norsko) (Sirovátka, Mareš; 2002).

Podle Sirovátky (2003) se v moderních tržních demokraciích na konci 20. století formovaly dva modely participace žen na trhu práce:

1. **Přerušovaná pracovní kariéra** – ženy odcházejí dočasně z trhu práce na (stále kratší) dobu před a po narození dítěte, a většinou i při následné péči v jeho nejranějším období života.
2. **Kontinuální pracovní kariéra** – podobá se pracovní kariéře mužů, když je přerušena pracovní kariéra minimálně (pro ženy je snazší, když mají méně dětí nebo nemají děti vůbec).

V případě prvního modelu jsou ženy na trhu práce v nevýhodě, protože v pracovním procesu stráví méně času, typicky potom mají nižší celoživotní příjem. V dynamické ekonomice mají problém podržet si pracovní kompetence opravňující vracet se na pracovní místo po delším přerušení. Jedná se o model **živitel (muž) – pečovatelka (žena)**. Řešení problému jak skloubit práci se zaměstnáním je možné za dvou podmínek. Prosazením **modelu sdílené péče**, když se na péči o děti podílí stejnou měrou žena a muž. Druhou je masivní podpora ze strany sociálního státu, jenž poskytuje (pokud možno) neplacené a snadno dostupné služby péče o děti. Model kontinuálního zapojení ženy na trhu práce má dvě formy. V první z nich oba partneři pracují na plný úvazek, v druhé z nich jeden z partnerů v době, kdy vychovává děti, omezuje své pracovní aktivity částečným úvazkem, ale nevzdává se jich.

V minulém režimu patřila zaměstnanost žen k hlavním politickým cílům a byla realizována pomocí modelu **(krátce) přerušené kariéry** ženy. K tomuto účelu byla vybudována rozsáhlá a silně dotovaná státní síť zařízení pro děti předškolního věku, včetně jeslí pro nejmenší děti. Dnes se model začlenění žen na trh práce poněkud změnil. Model přerušené kariéry byl spíše posílen, a to rozšířením období, na které je pracovní kariéra ženy přerušena, do doby, kdy dítě má tři až čtyři roky. K tomu bylo přijato několik opatření:

- Nadále jsou vcelku dostupné mateřské školky pro děti ve věku 3 až 6 let a díky státním nákladům rodičů nejsou vysoké (do 10% průměrné měsíční mzdy ženy. Byly výrazně omezeny kapacity jeslí pro děti ve věku do 3 let, jelikož stát je přestal silně dotovat z toho důvodu, že z pedagogického hlediska je pro dítě lepší delší péče matky. Jesle jsou dostupné jen ve větších městech a může si je dovolit jen úzká vrstva žen.
- Na počátku 90. let byla prodloužena rodičovská placená dovolená. Podmínkou poskytnutí tohoto příspěvku je ovšem úplné nebo velmi podstatné omezení pracovní aktivity ženy po celou dobu jeho poskytování. Takové omezení v podstatě vylučuje spojení rodičovského příspěvku a zkráceného pracovního úvazku. Možnost kontinuální pracovní kariéry žen, a dokonce i přípravy na ni v závěru rodičovské dovolené (např. absolvování rekvalifikace) jsou tak podstatně omezené (Sirovátka, 2003).

Soudobá sociální politika tedy napomáhá držet ženy relativně dlouhou dobu mimo trh práce v době, kdy mají velmi malé dítě. Nemá ani k dispozici účinné nástroje jejich částečného či plného začlenění. Například rekvalifikační programy pro všechny kvalifikační kategorie včetně vyučených, by byly velmi žádoucí (Sirovátka, Mareš; 2002). Problematická je i skutečnost, že ženy na rodičovské dovolené nemohou být evidovány současně jako uchazečky o zaměstnání a účastnit se tak rekvalifikačních kurzů, které by jim pomohly doplnit případně zcela změnit jejich pracovní kvalifikaci potřebnou pro úspěšnost při návratu na trh práce.

„Systém sociální politiky podporuje příjmy rodin ve specifických situacích jako je péče o malé děti a s tím spojená neaktivita rodičů v době, kdy jsou děti malé nebo nemocné, v případě nezaměstnanosti či nemoci rodičů, a kromě toho přispívá na zvýšené životní náklady rodin s dětmi či na jejich celkové životní náklady v situacích, kdy příjem nedosahuje společensky definovaný minimální standard - životní minimum“ (Sirovátka, Mareš; 2002: 122).

Vazba mezi systémem dávek byla zajištěna nastavením nároku i výše hlavních dávek (přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení) podle relací příjmů domácností k životnímu minimu, výšek některých netestovaných dávek jako násobek životního minima (rodičovský příspěvek, porodné). Vývoj životního minima však zaostával za vývojem mezd, došlo rovněž ke zpomalení valorizace životního minima. Tím se prohloubila materiální deprivace domácností zcela závislých na sociálních

dávkách. Krom toho poklesla i výše reálné podpory určené rodinám s dětmi obecně, neboť se rozevřely nůžky mezi mzdami a životním minimem. Takto se snížila celkově i oprávnění rodin s dětmi na sociální dávky. Nedostatečnost příjmů v případě nezaměstnanosti je nejvýraznější v neúplných rodinách a v rodinách s více dětmi (Sirovátka, Mareš; 2002).

Riziko nezaměstnanosti a chudoby pro rodiny s dětmi je vyšší než u ostatní populace, obzvláště pak v rodinách neúplných, nebo v rodinách s více dětmi. Zdá se, že systém sociální politiky k tomu záměrně přispívá, ač deklarované aspirace jsou opačné. V České republice se etabloval typ sociální politiky, kterou je možné označit za **kompenzující**, kompenzuje totiž rodinám s dětmi jejich nízké příjmy v zaměstnání či nezaměstnanosti, málo však oceňuje pracovní zásluhy (Sirovátka, Mareš; 2002).

3.1.3 Bytová situace

Získání vlastního bytu nebo možnost bydlet samostatně považují mladí lidé za jednu z nejdůležitějších podmínek narození dětí. I když nikdy v poválečném období – kromě počátků družstevní výstavby – nebyla pro mladá manželství příznivá situace pro získání vlastního bytu, nikdy nebyla tak nedobrá, jako je v současné době i ve výhledu příštích let (Kučera, 2000). V důsledku velmi neuvážených zásahů dřívějšího direktivního systému je trh bydlení u nás hrubě deformován a jeho současná nedokonalost si vynucuje věnovat problémům bydlení mimořádnou pozornost.

Problémy v oblasti bydlení lze krátce shrnout takto: počet domácností bez vlastního bytu roste. Nová výstavba v současné době nedokáže nahradit úbytek bytů a není tak zajištěna ani prostá reprodukce bytového fondu (odhad přirozeného ročního úbytku bytů – 33 000 bytů). Trvale neobydlené a neužívané byty nemohou pokrýt současnou poptávku po bytech (nedostatek financí pro opravy a rekonstrukce). Pořízení nového bytu do vlastnictví je dostupné jen malé části obyvatel v nejvyšších příjmových skupinách, tato skupina domácností se nekryje s okruhem domácností, které nemají samostatný byt. Velmi omezená nabídka volných nájemních bytů znamená malou dostupnost bydlení pro většinu obyvatel v ostatních příjmových skupinách.

Existují opatření v oblasti podpory rodiny a bydlení ze strany státu. „Tato opatření by neměla působit protichůdně vůči pocitu osobní zodpovědnosti rodičů v zajišťování péče a výchovy o děti či v oblasti finančního zabezpečení rodin v počáteční fázi rodinného života, ale spíše vytvářet příležitosti pro usnadňování partnerských a rodičovských aspirací mladých párů na základě jejich svobodného rozhodnutí“ (Ettlerová, 2004: 87). Opatření by neměla podporovat pouze nízkopříjmové osoby s dětmi, ale všechny rodiny napříč celé společnosti.

Úloha státu při pořizování bydlení podle Ettlerové (2004) spočívá především v poskytování novomanželských půjček, podpoře stavebního spoření a hypoték, deregulaci nájemného, možnosti družstevního bydlení a příspěvku na bydlení.

Novomanželské půjčky by měly usnadnit pořízení bydlení a vybavení bytu mladým rodinám. Půjčku mohou získat mladí manželé s dětmi i bez nich a osoba nežijící v manželství, která pečuje alespoň o jedno nezletilé dítě. Minimálně jeden z manželů musí být mladší než 36 let a rovněž osoba nežijící v manželství musí být mladší než 36 let. Za každé dítě narozené po získání půjčky se z ní odečte 30 000 korun. Jedná se o státem přímo poskytované půjčky či spíše úrokové dotace bankovních úvěrů, příp. určitá státní garance za úvěry. Tento úvěr ovšem není dosažitelný pro všechny, neboť bonita žadatele (schopnost přijmout úvěr a dostát platebním závazkům) je rozhodujícím faktorem pro poskytnutí úvěru, a to zejména pro banky i přes záruky státu. Půjčka 300 tisíc Kč svou výší však představuje spíše doplňkový zdroj pro pořízení bydlení.

Mezi další opatření patří **podpora stavebního spoření a hypoték**. Zvýhodnění mladých lidí do 36 let se projevuje pouze v možnosti čerpat státní příspěvek hypotečnímu úvěru na koupi starší nemovitosti. Při pořízení nového bytu žádné zvýhodnění oproti starším žadatelům nemají.

Pro zvýšení dostupnosti bydlení pro mladé rodiny se jeví jako žádoucí provedení **deregulace nájemného**. Otázka dostupnosti bydlení totiž souvisí spíše s finančními aspekty než s nedostatkem bytů.

Na dobré cestě je plánovaná obnova výstavby **družstevního bydlení**, které je ve srovnání s vlastnickým bydlením relativně dostupnější i pro domácnosti se středními, případně nižšími příjmy, které si nemohou vzít hypotéku. Zákon o podpoře družstevní výstavby z prostředků SFRB (Státní fond rozvoje bydlení) již byl zpracován. Zájemce o družstevní byt vloží minimální vklad 200 tis. Kč, od státu je mu poskytnuti 100 tisíc

nenávratné a 700 tisíc návratné pomoci, a to formou úvěru se splatností až 20 let za zvýhodněnou úrokovou sazbu. Daný byt by neměl přesáhnout rozlohu 90 m².

Vedle státní podpory při pořizování bydlení přispívá stát rovněž na krytí běžných nákladů domácnosti na bydlení, a to formou **příspěvku na bydlení**. Jeho poskytování závisí na příjmech rodiny, nárok a jeho výše se pak určují podle životního minima domácnosti. Skutečné náklady na bydlení však nejsou při jeho poskytování zohledňovány. Navíc konstrukce a struktura životního minima vycházející z velikostního typu domácnosti již dostatečně neodrážejí současnou spotřební úroveň domácnosti. Náklady na bydlení nezávisí jen na velikostní struktuře domácnosti, ale jsou dále výrazně diferencovány podle velikosti místa bydliště a z hlediska typu vlastnictví bytu. Jako žádoucí se tak jeví stanovení nezbytných vydání na bydlení pro kombinaci tří jmenovaných faktorů, a to při respektování konkrétních podmínek a regionálních nákladů na bydlení. Důležité je také vyvážené rozdělení pravomocí mezi centrální (celorepublikové) orgány a samosprávu (Ettlerová, 2004).

Bydlení patří k základním životním potřebám, jejichž uspokojení dává obvykle prostor k realizaci „vyšších“ individuálních cílů, k nimž především patří seberealizace, a to jak v rodinné, tak v profesní sféře. Nevyhovující bytové podmínky z hlediska velikosti či kvality bytu, nevyjasněné otázky vlastnického bydlení či samotná neexistence samostatného bydlení patří k velmi častým zábranám při realizaci rodičovských plánů.

3.1.4 Vzdělání

Vzdělání matky se stává v moderní společnosti, kde trvale narůstá podíl žen s vyšším vzděláním, důležitou determinantou úrovně celkové plodnosti. Mění se struktura obyvatelstva podle dosaženého stupně vzdělání bude mít, vedle věkového složení, stále větší vliv na budoucí hodnoty souhrnných demografických ukazatelů plodnosti i dalších demografických procesů (Hamplová 2003). „Česká republika má zatím v porovnání s Evropou poměrně nízké zastoupení vysokoškolské populace (viz Příloha č. 2, Tab. 1, Obr. 3). Jestliže se podíl osob s vyšším vzděláním bude výhledově zvyšovat, pak tento

faktor bude zcela určitě působit ve smyslu snižování budoucí intenzity plodnosti“ (Hamplová, 2003: 69).

Délka povinné školní docházky se u nás střídavě pohybovala mezi osmi a deseti lety, v posledních letech je devět let. Protože děti chodí do školy nejčastěji od šesti let, znamená to, že do zaměstnání mohou nastoupit v patnácti letech. Převážná většina mladých lidí však studuje nebo se učí delší dobu. Ve srovnání před rokem 1989 se zřetelně zvýšil podíl mladých lidí navštěvujících různé typy středních škol. Spolu s rozšířením podílu studující mládeže se pozměnila skladba studujících podle zaměření studia. Mladí lidé mají na výběr mnohem širší repertoár různých školních zařízení, která již nejsou pouze státní, ale i církevní nebo soukromá. Nechybí mezi nimi ani odborné školy pro dívky, které se v předchozích letech nevyskytovaly vůbec. Zvýšil se zájem především o studium na gymnáziích a středních odborných školách a na těch učilištích, jejichž absolventi nacházejí uplatnění v nevýrobní sféře. To se projevilo poklesem podílu učňů. Mezi rokem 1990 a rokem 1997 se zvýšil počet studentů a studentek zvláště ve věku 18 a 19 let z jedné třetiny až téměř na tři čtvrtiny příslušného populačního ročníku. Tímto rozšířením získala univerzitu všechna krajská města, čímž se zlepšila dostupnost studia i při omezených možnostech ubytování studentů přímo ve městě, kde školy sídlí. Změny, které v devadesátých letech nastaly v délce studia a v rozsahu, v němž mladí lidé studují, ve svém souhrnu znamenají, že studuje větší díl mladých lidí a že studují déle než dříve. Zhruba polovina mladých lidí končí školu o dva až čtyři roky později než jejich rodiče, a později také uvažují o svých dalších životních krocích. Dnešní mladí lidé věnují podstatně více energie a času tomu, aby získali vzdělání. Pak u nich následuje období hledání zaměstnání a budování profesní pozice a profesní kariéry. Teprve potom uvažují o vlastní domácnosti nebo rodině (Fialová, 2000). „Dříve byl sňatek a založení rodiny často prvními samostatnými kroky do opravdového života. Dnes se z časového hlediska dostaly do pozadí, protože mladí lidé mají v době, než tuto celoživotní odpovědnost přijmou, širší možnost seberealizace“ (Kučera, 2000: 16).

3.1.5 Potratovost

Důležitým faktorem ovlivňujícím počet narozených dětí patří i **míra potratovosti**, neboli počet evidovaných potratů k počtu dětí narozených za stejné období.

„**Potrat** je ukončení těhotenství zánikem embrya nebo plodu před porodem; v české lékařské a právní terminologii někdy bývá omezen na prvních 28 týdnů těhotenství. **Interrupce**, umělé přerušení těhotenství nebo umělý potrat je záměrné ukončení těhotenství prostřednictvím chemické látky nebo chirurgického zákroku. Bývá též nazývána prostě *potrat*, toto slovo ovšem v původním významu znamená samovolné (nezamýšlené) úmrtí plodu před porodem“ ([cs.wikipedia.org/wiki/ Hlavn%C3%AD_strana](http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana)).

Vývoj potratovosti v Československu a v České republice souvisel s vývojem populačního klimatu, změnami legislativních úprav a rozšiřováním moderních antikoncepčních metod. Zákon č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství velmi usnadnil přístup k ukončení nechtěných těhotenství, a to za situace, kdy moderní antikoncepce v tehdejší Československu téměř neexistovala. Regulátorem počtu potratů měly být „interrupční komise“, posuzující oprávněnost každé jednotlivé žádosti o umělé přerušení těhotenství. Existence komisí a z ní plynoucí nutnost pokořujícího veřejného projednávání osobních problémů mnoho mladých žen od podání žádosti o umělé přerušení těhotenství odrazovala. Přitom však činnost těchto komisí byla stále více formální a povolovaly realizaci naprosté většiny žádostí. Umělé přerušení těhotenství na žádost – termín stanovený zákonem č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství, se za této situace stalo běžným zákrokem. Bylo tomu tak ve všech zemích někdejšího východního bloku s částečnou výjimkou Polska. V extrémní poloze probíhala realizace v bývalém Sovětském svazu, v Bulharsku a Rumunsku, kde v některých letech počet interrupcí byl až čtyřnásobný ve srovnání s počtem porodů. Vedla k tomu také tamní absence jednoduchých forem antikoncepce. V západoevropských zemích se naproti tomu mnohem dříve rozšířily moderní formy nitroděložní a hormonální ženské antikoncepce. Postoje obyvatelstva západní Evropy přitom vzhledem k silnější religiozitě nebyly umělým přerušením těhotenství nakloněny. V zemích se silným politickým katolicismem - Itálie, Španělsko, Portugalsko, Irsko – byly interrupce přímo zakázány (do dnešní doby v západní Evropě zákaz interrupcí přetrvával pouze v Irsku) (www.czso.cz).

Jak mezinárodní, tak český právní řád reflektují, že o pojetí života před narozením není obecná shoda, a proto se v mnoha formulacích vyhýbají jednoznačnému vyjádření, jaký status lidský zárodek nebo plod má, popřípadě nejsou zcela konzistentní. Česká **Listina základních práv a svobod** (čl. 6) konstatuje jako nezadatelné a nezrušitelné právo, že lidský život je hoděn ochrany již před narozením a že nikdo nesmí být zbaven života, avšak v posledním odstavci připouští zákonné výjimky, aniž by vymezil jejich přípustné odůvodnění. Tím celý článek ztrácí právní sílu. Použitý pojem lidský život nemusí být zcela právně totožný s pojmem život člověka. **Občanský zákoník** (§ 7) přiznává právní subjektivitu již počatému dítěti (které výslovně nazývá dítětem), avšak pouze za podmínky, narodí-li se živé. Ve většině definic dítěte v dalších zákonech nebo mezinárodních smlouvách se neuvádí dolní věková hranice a tedy není přesně vyjádřeno, zda se ustanovení vztahují i na nenarozené dítě. Přerušování těhotenství bylo vyřazeno ze seznamu lékařských zákroků hrazených z veřejného zdravotního pojištění a žadatelky si je musí zaplatit, s výjimkou případů, kdy jde o nutný lékařský zákrok v zájmu zdraví matky. To samozřejmě může být pro některé ženy překážkou. V současné době se cena potratu v ČR pohybuje od 3 000 Kč výše, závisí na stáří plodu a způsobu provedení.

Celkový počet potratů v Československu nebo v České republice nikdy nepřevýšil nad počtem porodů. Potratem v současné době končí v České republice přibližně třetina těhotenství, z toho umělým přerušením těhotenství – interrupcí – končí něco přes pětinu těhotenství. Podíl potratů a interrupcí v ukončených těhotenstvích se jeví jako vysoký, po roce 1990 však velmi výrazně poklesl. Absolutní počet potratů a mezi nimi zejména umělých přerušování těhotenství se od roku 1990 podstatně snížil a nadále klesá, v současnosti je na nejnižší úrovni od roku 1958, kdy byla možnost umělého přerušování těhotenství – interrupce – uzákoněna (viz Příloha č. 1, Obr. 2). V roce 2006 činil celkový počet 39 208 potratů. Tento pokles je způsoben jak změnou populačního klimatu, tak především rozšířením používání moderních ženských antikoncepčních prostředků. Za zpomalením poklesu celkového počtu potratů stál vzestup počtu samovolných potratů. Důvodem je jednak celkově vyšší počet těhotenství související se zvýšením porodnosti a také vazba na posun plodnosti do pozdějšího věku, ve kterém je intenzita spontánní potratovosti vyšší. K umělému přerušování těhotenství se na rozdíl od minulosti relativně více uchylují mladé svobodné ženy; podstatně se snížil výskyt umělých přerušování těhotenství u vdанých žen s dětmi. (www.czso.cz). Četnost interrupcí silně závisí také na vzdělání ženy. Převažuje u žen se základním vzděláním

a u žen se vzděláním vysokoškolským je tato četnost nižší (Možný, 2002). Nejběžnější je přesto dosud interrupce mezi vdanými ženami ve věku 25-29 let. Úbytek interrupcí je jednoznačně příznivým jevem. V současné době není již v České republice počet umělých přerušování těhotenství vyšší, než odpovídá evropskému průměru. Je velmi pravděpodobné, že s dalším rozšiřováním moderních antikoncepčních metod budou interrupce v České republice dále ubývat (<http://www.czso.cz>).

3.1.6 Regulace porodnosti

V rámci rozhodování o velikosti rodiny, počtu dětí a obecně přístupu k sexualitě se dotýkáme vždy otázky antikoncepce. **Antikoncepce** jako slovo odvozené z latinského *anti – concipere* má znamenat prostředek, který zabrání (anti) početí (concupere).

Masovému rozšíření antikoncepce je sice připisován z hlediska statistických hodnot zanedbatelný vliv na míru porodnosti, ovšem jistý vliv bezesporu má, a proto se zde o antikoncepci zmiňuji.

V dnešní době existuje velké množství metod regulace porodnosti:

- přirozené metody – abstinence, metoda kalendářová, hlenová metoda a metoda hodnocení slin, metoda bazálních teplot, kojení
- bariérové metody – přerušovaná soulož, kondom, poševní pesar nebo diafragma, nitroděložní tělíčko
- chemické metody – pěny želé, krémy, globule, hubky
- chirurgické metody – sterilizace
- hormonální ženská antikoncepce
- hormonální mužská antikoncepce

V roce 1960 se objevily první antikoncepční pilulky v USA a o rok později i ve Velké Británii. Samozřejmě pouze na předpis a v Británii výlučně pro vdané ženy. Teprve v roce 1967 antikoncepci už mohly získat všechny zdravé ženy. Reakce byly zpočátku značně smíšené. Pro hippie mládež to bylo jako dar z nebes. Nastala éra volné

lásky. Pro feministky znamenala osvobození ženy od biologického otroctví. Byla o to vítanější a nezbytnější, protože potraty byly v té době ve většině zemí ilegální. Dá se říci, že teprve ve dvacátém století se výrazně změnilo postavení ženy právě díky antikoncepčním pilulkám. Mnozí sociologové dokonce tvrdí, že ve směru ženské emancipace to byl významnější krok než získání volebního práva pro ženy. Na druhé straně se ozývala církve a mravokárci lamentující nad promiskuitním chováním. Pilulka změnila sexuální život dvacátého století a v kombinaci s hnutím hippies se volná láska stala symbolem šedesátých let. Díky novému objevu se snížila i porodnost v řadě zemí, především ve vyspělých státech západního světa. Zajímavé je, že například v Japonsku byly antikoncepční pilulky legalizovány až v roce 1999. V katolické Itálii bylo v osmdesátých letech užívání antikoncepčních pilulek na nejnižší úrovni v Evropě, přesto v té době měla Itálie velmi nízkou míru porodnosti. Obrovskou popularitu a široké využití získala pilulka od samého počátku v Nizozemsku a ve Velké Británii. Zdálo by se, že úspěšný nástup antikoncepčních pilulek uspokojí především různá feministická hnutí. Opak je pravdou. Po počátečním nadšení přicházejí tato hnutí s námitkami, že užívání pilulek je břemenem, které leží pouze na ženě. Zapomene-li ji včas užít, břímě odpovědnosti za nechtěné těhotenství leží jen a jen na ni. Navíc zejména některé typy vedou k nevolnostem a přibírání na váze. A tak feministická hnutí bojují za podobnou antikoncepci určenou pro muže. Dnes užívá antikoncepční pilulky ve světě asi jeden milion žen. Podle průzkumů Světové zdravotnické organizace (WHO) je to nejužívanější forma antikoncepce v 78 ze 150 sledovaných zemí světa. V USA užívá tuto formu antikoncepce dokonce osmdesát procent žen narozených po roce 1945. Celosvětové údaje, které se týkají vdaných žen, jsou následující: 8 % užívá antikoncepční pilulky, 19 % se spoléhá na svou nebo manželovu sterilizaci, 13 % používá nitroděložní tělíška. Tato čísla jsou výrazně ovlivněna údaji z Indie, kde je kladen důraz zejména na sterilizaci (http://mujweb.cz/www/esenceSTR/Antikoncepce_historie_pilulky.htm 09.03.2010).

3.1.7. Religiozita a vliv církve

Církve vidí hlavní smysl intimního styku mezi mužem a ženou v plození dětí, odmítá interrupci, odsuzuje celou úmyslnou antikoncepci u člověka jako takovou (uznává jen

metody přirozené, zmiňované dříve). Početí dítěte pro křesťana má být vyjádřením oddanosti a lásky k partnerovi, ukazatelem toho, že jeho úmysly jsou čisté a zároveň má být dítě odměnou pravé lásky. Pokud je v dnešní době rodičovství plánované, vypovídá to o úpadku mravů v dnešní společnosti, o tom, že lidé nejsou schopni a připraveni mít dítě, protože si nejsou jisti svým vztahem k partnerovi a nehodlají se mu oddat a dítě s ním počít (Cigánek, 1996).

Můžeme říci, že **věřící lidé mívají větší počet dětí než nevěřící**, kteří rodičovství plánují a regulují. Klesající počet věřících v naší zemi má tedy bezesporu vliv na klesající míru porodnosti.

3.2 Psychologické faktory

3.2.1 Hodnota dítěte

Na tomto místě bych se ráda zmínila o hodnotě dítěte, o aspektech, které působí na psychiku dnešní matky, když zvažuje situaci, zda mít dítě či nikoli bez ohledu na její materiální zázemí, o trendu psychologizace a emocionalizace rodinných vztahů, i když je pravděpodobné, že teprve na určité ekonomické úrovni rodiny se stává dítě pro své rodiče hodnotou citovou.

Podle Matějčka (1992) je dítě možným prostředkem k uspokojování základních psychických potřeb. Na druhé straně však stojí cena, kterou musí člověk za uspokojení těchto potřeb zaplatit. První z těchto potřeb je **potřeba stimulace**. Dítě přináší do života zábavu, radost i úzkost, bez nichž by byl život prázdný. Současně však brání stimulaci jinými podněty. Člověk je dětmi vázán, nemůže si života plně užít, čímž zatěžuje a ochuzuje manželský život. Druhou z potřeb je **potřeba smysluplnosti světa** (učení). Dítě přináší rodičům poznatky a zkušenosti jinak nezískatelné, umožňuje jejich vnitřní růst a získávají specificky lidskou životní moudrost. Dítě ale rovněž brání získávání jiných poznatků a zkušeností, „uvazuje“ člověka u plotny, u plenek, u školních úkolů. Třetí je **potřeba životní jistoty** (citové vztahy). Děti přijímají lásku, ale také ji vracejí. Je tu někdo, kdo je k nám vázán hlubokým, čistým citovým poutem, kdo nás nemůže opustit, až do stáří budeme mít na koho myslet a bude o nás citově postaráno. Vztah dětí k nám je významnou zárukou naší životní bezpečnosti. Na druhou stranu dítě naší

potřebu bezpečnosti stále ohrožuje. Stále budeme mít strach, že se mu něco stane, že bude zlobit, že v životě neuspěje, že se dostane na scestí atd. Mít děti znamená být velmi zranitelný právě v nich. Lze na nás skrze ně vykonávat nátlak. „Mít děti“ zhodnocuje člověka, dává ženě společenskou hodnotu a naplňuje tak další z jejích potřeb, **potřebu identity**. Ve vztahu k dítěti ztrácíme anonymitu, protože nás dítě potřebuje. Jsme normálními lidmi – všichni to musí vidět a uznat. Bohužel děti také brání dosažení významných společenských cílů. Dokázali bychom víc, starali bychom se o důležitější věci, měli bychom vyšší společenské postavení. „Mít děti“ nás zařazuje do davu obyčejných lidí s obyčejnými starostmi, uzemňuje nás to. Poslední z potřeb je **potřeba otevřené budoucnosti**. S dětmi se stále na něco těšíme a něčeho se obáváme, v dětech překonáváme svůj osobní čas, v dětech pokračuje dál do další generace náš biologický vklad a tvořivé dílo naší výchovy, když nám děti brání, abychom vytvořili takové dílo, které by přetrvalo věky.

3.2.2 Současný trend odkládání mateřství

Mateřství starších žen (tzv. pozdní mateřství) není sice žádný nový jev, ale jeho příčiny jsou nyní, na přelomu 20. a 21. století zcela jiné než před několika málo desítkami let. Počet žen rodících po dosažení věku 35 let se rok od roku rapidně zvyšuje. **Ženy, které odkládají mateřství, mají většinou vyšší vzdělání, žijí a pracují ve městě, budují nejdříve svou profesní pozici, kariéru.** V popředí je individuální hodnocení přínosů a obětí rodičovství. Mnohé ženy a muži se rovněž obávají, že by nebyli dobrými rodiči a že je to nezvratné rozhodnutí, které nelze vzít zpět. Některé páry dokonce nechťejí přivést děti na svět, kde hrozí nukleární konflikt a kde jsou další globální problémy (Sobotková, 2001). Za klesající počet rodících se dětí může bezesporu i měnit se formy rodinného života. Vztahy mezi mladými lidmi se nejdříve nazývaly „manželstvím na zkoušku“, pak se přešlo k termínu „mladické spolužití“ a skončilo to u obyčejného „soužití“. V žádném případě se nejedná o kopii dřívějšího manželství, ale o zcela nový jev. Tím se dostává milostný život mimo jakoukoli instituci. Mladí lidé experimentují, hledají kvalitní partnery a když „soužití“ nevyjde, jednoduše se rozejdou. Nebo i nadále udržují vztah, každý z partnerů ale bydlí jinde. Děti mohou tak svobodnému životu překážet (Tomčíková, 2000).

3.2.3 Motivace rodičovství

Proč se tedy vlastně stále děti rodí a rodit budou? Podle Mareše (2002) existují přinejmenším tři výkladové **modely motivace rodičovství**: sociobiologický, evoluční a sociokulturní.

Sociobiologie operuje s určitou touhou člověka reprodukovat se. I když uznává, že konečný počet dětí může záviset na vědomém rozhodování jednotlivých žen a jejich partnerů, drží hypotézu o biologické predispozici žen k mateřství. S tím je spojen i omezený optimismus, co se týče dalšího vývoje, neboť tato predispozice by neměla dovolit další výrazný pokles plodnosti.

Rodičovství je vysvětlováno též **evolučně**, jako instituce nezbytná nejen pro biologickou, ale i pro sociální reprodukci celého rodu. V agrárních společnostech například měly děti pro rodinu větší ekonomickou hodnotu než dnes, protože zvyšovaly její pracovní potenciál, byly zárukou držby a obdělávání půdy, a umožňovaly tak přežití.

Sociokulturní model předpokládá, že rodičovství je kulturní konstrukt a motivace k němu je naučená, osvojovaná v socializačním procesu, podporovaná hodnotami, normami a sociálními institucemi dané kultury či komunity a vynucovaná přímými i nepřímými sociálními tlaky, jako je slogan: „Ženství a mateřství jsou synonyma.“ Změny v sexuálním chování, oslabení stigmatizace bezdětných žen, nové formy soužití mezi muži a ženami, to vše umožnilo určitou emancipaci žen ve vztahu ke genetické či evoluční podmíněnosti mateřství a od tradičních vzorců reprodukce.

Za další motivační prvek považuje Mareš (2002) **biologické a sociální hodiny** ženy. Metafora biologických hodin předpokládá, že podnět k mateřství má žena v sobě zakódován a touha po dítěti se v každé ženě dříve nebo později ozve – podle toho jak má tyto hodiny nastaveny a jakým životním alternativám musí tato její touha po dítěti čelit. Dnešní emancipované ženy mnohdy k mateřství přiměje až pověstná blížící se třicítka věku a symptom „ujíždějícího vlaku“. Reprodukční období žen je v současnosti delší, jelikož jsou ve svých 35 letech v mnohem lepší fyzické kondici než stejně staré ženy v minulosti. Vedle metafory biologických hodin stojí metafora hodin sociálních. Mateřství zůstává i v průmyslově vyspělých zemích většinou stále nedílnou součástí sociálního statusu a identity ženy, a dítě je v naší kultuře stále chápáno jako zdroj

skutečné vnitřní nenahraditelné radosti a podmínka úplnosti rodiny. A to i přes to, že zde došlo k výraznému poklesu počtu dětí a růstu počtu rodin s jedním dítětem a bezdětných žen. Sociální hodiny představují tlak na ženu ze strany jejích nejbližších, ale i z jejího širšího sociálního okolí, včetně již porodivších kamarádek. Zejména její vrstevnice představují pro dosud bezdětnou ženu výzvu pýchou na své potomky a prezentací svého mateřství jako završení určité životní etapy svého života.

3.2.4 Nejistota rodičů ve výchově

Dítě má v dnešní moderní rodině jinou hodnotu, uspokojování jeho emočních potřeb je stále důležitější a zvyšuje se počet snadno dostupných, ale nejednoznačných a mnohdy si odporujících informací o výchově dětí. Dnešní mladé lidi coby potencionální rodiče může odradit od početí dítěte skutečnost, že se necítí výchovně způsobilí.

Podle Lacinové (2002) existenci nejistoty ve výchovných postojích rodičů potvrzují z praxe např. pracovníci institucí pracujících s rodinami s malými dětmi. Nastávající rodiče často žádají o pomoc či radu, jak postupovat při výchově svých dětí. Nejistota v rodičovství se dotýká nejvyšší měrou prvorodiček, může být způsobena nejenom osobnostními rysy ženy samotné, ale i tím, že v současnosti mladým matkám často chybí přímá zkušenost s mateřským chováním (trend snižujícího se počtu dětí v rodině). Mladým ženám pocházejícím z rodin průměrně se dvěma dětmi byly rodičovské zkušenosti jejich matek předávány ústně a mnohdy moralistní formou, která může být vnímána jako zasahování babiček do samostatného rozhodování a života mladé rodiny. Výchovné názory jsou potom rodiče nuceni přijímat ze širšího okolí, z mediálního světa, tyto názory jsou ovšem značně rozdílné a mnohdy si navzájem odporují. Existuje jen velmi málo institucí, které by nabízely odbornou psychologickou pomoc právě rodinám v této vývojové etapě. Kromě pediatra v poradně a maminek v mateřském centru nemá mladá matka možnost pohovořit si o běžných problémech s výchovou dětí. Bylo by užitečné poradenskou činnost a působnost organizací, které pracují s mladými rodinami o tyto běžné informace obohatit. Mateřství je sice i dnes pokládáno za přirozenou schopnost žen, ale je nutno si uvědomit, že v dnešní době jsme se tzv. "přirozeným věcem" svým životním stylem již příliš vzdálili.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE

Účelem metodologie je systematizovat, posuzovat a navrhovat strategie výzkumu (Hendl, 2005). V této části práce jsem popsala, jaké kroky jsem při sociologickém šetření učinila, jaké jsem využila metody a techniky.

Jak jsem již předeslala v samotném úvodu práce, cílem mé bakalářské práce je shromáždit faktory, které ovlivňují porodnost, shrnout všechna pro a proti, která musí dnešní potencionální matky, ale samozřejmě i potencionální otcové, zvažovat.

V teoretické části práce jsem se soustředila na seskupení všeobecných teoretických poznatků, zahrnuje jsem faktory, které ovlivňují ženy všeobecně, bez ohledu na významnost jednotlivých faktorů. V praktické části práce se pokusím pomocí šetření odpovědět na svoji výzkumnou otázku, která zní: **Které faktory podle mínění žen hrají při plánování rodičovství největší roli?**

Z výzkumné otázky je patrné, že v praktické části mé práce mi nejde jen o to zjistit, jakým problémům dnešní ženy při plánování rodičovství čelí, ale které problémy ony samy považují za nejvýznamnější. Hledám individuální příčiny odkládání mateřství, ve kterých se následně pokusím najít společné souvislosti.

K zachycení základních vlastností jevů a jejich předpokládaných vztahů s cílem slouží konceptualizace. Jde o snahu vybrat ty nejdůležitější prvky problému a graficky je znázornit nebo je také slovně popsat (Hendl, 1997).

V konceptuálním schématu jsem se pokusila znázornit působení faktorů při rozhodování se ženy, zda mít dítě či nikoli. Je důležité říci, že tyto faktory nepůsobí jen na samotnou ženu, ale i mezi sebou navzájem.

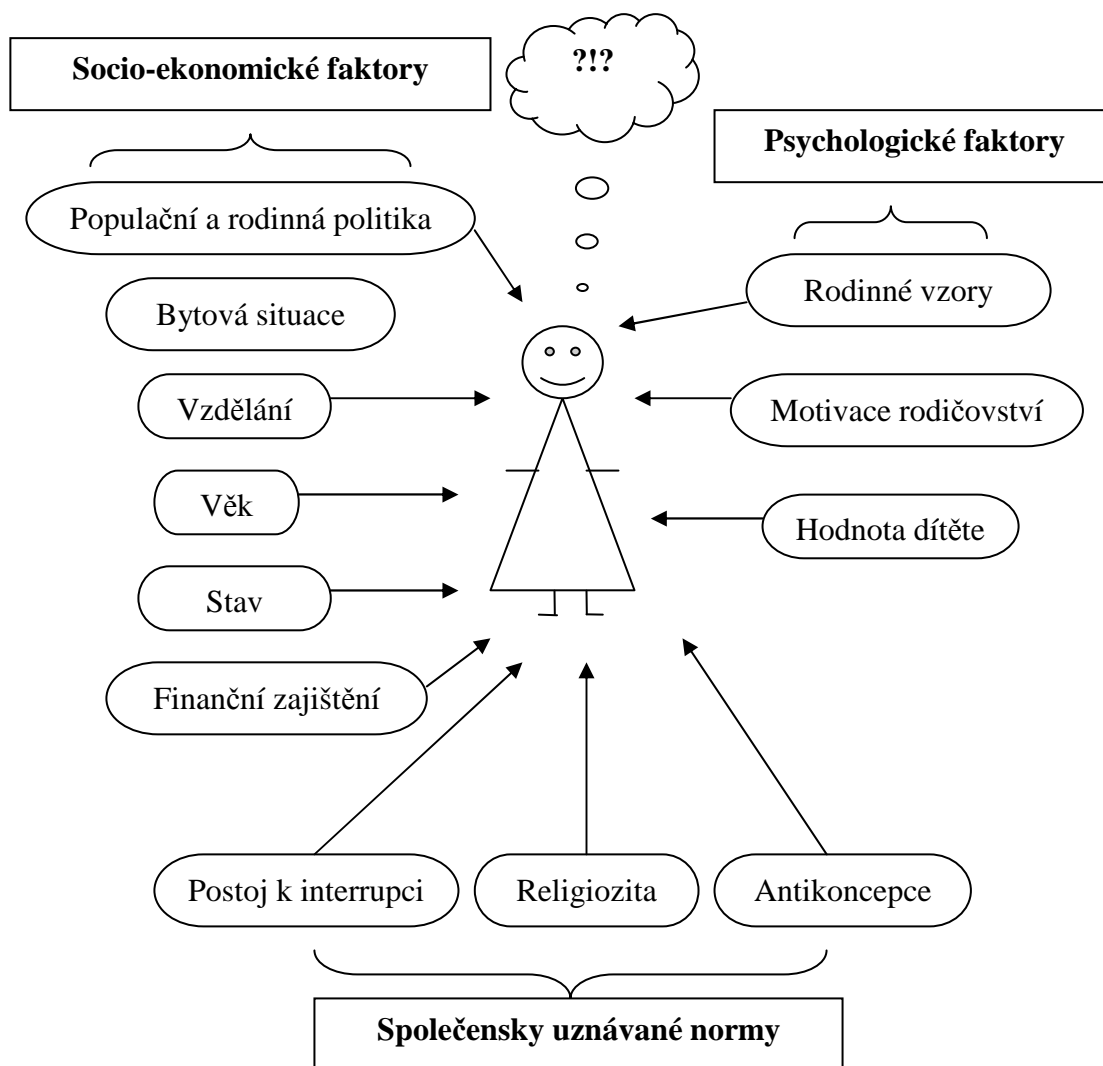

Schéma zpracovala autorka

Populační politika jako nejvýznamnější socio-ekonomický faktor ovlivňuje mnoho dalších faktorů jako je bytová situace dané země, možnosti vzdělání, legalizuje či zakazuje provádění interrupcí; pokud se jedná například o stát s totalitním politickým režimem, může být zakázáno určité náboženské vyznání či používání antikoncepce. Vzdělání může být cestou k výnosnému zaměstnání a možnosti lepšího bydlení, vzdělané ženy mívají lepší povědomí o správném užívání antikoncepce, o jejích výhodách a účincích.

Z psychologických faktorů považuji za velmi významné rodinné vzory, které si dívky vštěpují v průběhu dospívání. Mohou znamenat jak pozitivní tak i negativní motivaci k rodičovství. Hodnota, kterou dítě pro ženu bude mít, má rovněž své kořeny ve výchovném prostředí.

Faktory socio-ekonomické mohou ovlivňovat dokonce faktory psychologické a naopak. Populační a rodinná politika se štědrými dávkami směřovanými na podporu rodičovství budou jistě pro nastávající matku motivující, pokud by byl velký počet dětí považován za nejdůležitější cíl politiky, a dítě by bylo považováno za nejvyšší hodnotu, jistě by vzrostla i podpora státu směrem k rodinám.

V teoretické části práce dělím faktory jen na dvě skupiny: socio-ekonomické faktory a faktory psychologické. V konceptuálním schématu však vyděluji postoje k interrupci, religiozitu a antikoncepci jako třetí oblast, kterou nazývám společensky uznávanými normami.

Mezi faktory působícími na ženu při plánování rodičovství by bylo možno nalézt mnohem více vztahů, než které jsem zachytila, to ovšem není cílem mé práce. Můj zájem se soustřeďuje jen na faktory, které bezprostředně působí na ženu při jejím rozhodování.

V sociálních vědách se uplatňují dvě základní formy výzkumu: kvantitativní a kvalitativní. Vzhledem k povaze problému, který chci zkoumat a zodpovězení mé výzkumné otázky, jsem zvolila **metodu kvalitativní**.

Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality, jehož cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím (Disman, 2000). Dle Hendla (2005: 52) je hlavním úkolem kvalitativního výzkumu „objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce.“

Kvalitativní výzkum používá **induktivní metody**. Na začátku výzkumného procesu je pozorování, sběr dat. Pak výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech, po významu těchto dat a formuluje předběžné závěry. Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nové teorie (Disman, 2000).

Cílem mé práce není potvrdit kvantitativní metodou statistická tvrdá data. Na to bych pravděpodobně ani nedokázala sestrojít adekvátní výzkumný aparát, ani bych průzkum nedokázala zrealizovat v takovém rozsahu, kterého by bylo potřeba pro získání dat, která by byla možná vztáhnout na širší populaci. Jsem přesvědčena, že detailní informace a subjektivní pohled žen na mnou zkoumanou problematiku mohou získat nejlépe prostřednictvím metody kvalitativní.

Vzhledem k charakteru výzkumného problému, jsem za svůj výzkumný nástroj zvolila **dotazování**. Dotazovaný tak může nejlépe sdělit své subjektivní pohledy

a názory, sám může navrhnout možné vztahy a souvislosti mezi tématy problému, lze si ověřit, že dotazovaný otázkám rozumí. Samotné dotazování zahrnuje různé typy rozhovorů.

Pro účely mého průzkumu jsem si zvolila nestandardizovaný, polostrukturovaný rozhovor, Hendl (2005) jej nazývá jako **rozhovor pomocí návodu**. Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci rozhovoru probrat. „Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatel zajímavé témata“ (Hendl, 2005: 174). Je na výzkumníkovi, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace.

Sociologické šetření se všemi konverzačními partnerkami se uskutečnilo ve městě Brně. Čas a místo rozhovorů jsem musela přizpůsobit individuálním možnostem konverzačních partnerek. Některé rozhovory jsem natáčela v místě bydliště konverzačních partnerek, jiné v kavárnách, popřípadě v místě jejich pracoviště. Veškerá data z uskutečněných rozhovorů se mi podařilo shromáždit během měsíce ledna a prvního týdne měsíce února roku 2010.

Při provádění sociologického šetření je třeba dbát na určité etické zásady. Každý z konverzačních partnerů musí v první řadě s prováděním výzkumu na jeho osobě souhlasit, a to buď vyslovením ústního souhlasu, nebo podepsáním souhlasného dokumentu. Samozřejmostí by měly být i poskytnuté informace o průběhu a okolnostech výzkumu. V ideálním případě identita účastníků není výzkumníkům známa. Pokud není možné zajistit anonymitu, identita nesmí být odhalena nikomu dalšímu (Hendl, 2005). Před začátkem nahrávání rozhovorů na diktafon jsem se každé z konverzačních partnerek představila, seznámila ji s tématem mé bakalářské práce a účelem mého šetření a ujistila ji, že veškeré sdělení, které mi poskytne, zůstane v anonymitě. Vzhledem k tématu mé práce s provedením rozhovoru souhlasily všechny mé konverzační partnerky, nevadilo jim ani zaznamenávání jejich výpovědí na diktafon. Pokud byla některá otázka nepříjemná, pomohlo, když jsem jim sdělila, že není nezbytné na ni odpovídat. Jestliže jsem viděla, že některá z mých otázek dotazované uvádí do rozpaků, otázku jsem přeformulovala, popřípadě jsem konverzačním partnerům objasnila, proč se na takovéto údaje ptám, co jimi sleduji, čímž zdráhání se odpovědět odpadlo.

Kvalitativní šetření se dle Dismana (2000) díky slabé standardizaci vyznačuje nízkou reliabilitou a vysokou validitou. Jinými slovy, volná forma otázek a odpovědí

nevynucuje taková omezení, jaká existují v kvantitativním výzkumu, o zkoumaných jedincích získáme mnoho informací, které ovšem nemůžeme generalizovat na celou populaci, ale většinou jen na náš výzkumný vzorek.

Výzkumným vzorkem pro moji práci bylo 9 žen ve věku 25 – 30 let. Toto věkové rozpětí považuji za nejvíce plodné období žen a je to i doba, kdy už by většina žen měla mít jasné představy o svém životě, případně ho má už i uspořádan. Výběr konverzačních partnerek byl kromě věku rovněž omezen dvěma dalšími kritérii: muselo jít o ženu bezdětnou a současně o ženu, která má stálého partnera (jejich partnerství trvalo alespoň jeden rok).

Při výběru konverzačních partnerek pro mé šetření jsem se snažila vytvořit vzorek žen, který je vyjma společných mnou nastavených kritérií co nejheterogennější, co se vzdělání a povolání týče. Domnívám se, že kdybych vybrala například vzorek stávající z 10 vysokoškolaček, došlo by mnohem dříve k informační saturaci, jinými slovy dále získávaná data by nepřinášela nic nového. Část mých konverzačních partnerek jsem vybrala na základě vlastního úsudku, tedy cíleně a účelově. „Účelový výběr je založen pouze na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno a o tom, co je možné pozorovat (Disman, 2000: 112). Pro výběr zbývajících konverzačních partnerek jsem využila tzv. techniku sněhové koule, která spočívá v tom, že existuje nějaký původní informátor či konverzační partner, který navede výzkumníka k dalším partnerům (Disman, 2000). Těmito původními informátory byly v mém případě ženy, které jsem si primárně sama vybrala, a které mě následně dovedly k dalším konverzačním partnerkám.

Oslovila jsem celkem jedenáct žen. Dvě z nich jsem nemohla zařadit do výzkumného vzorku, protože první z nich nesplňovala všechny mnou stanovené požadavky a s druhou z nich se mi nepovedl rozhovor úspěšně dokončit.

Níže uvádím několik základních informací o mých konverzačních partnerkách, jedná se o tzv. charakteristiku výzkumného vzorku. Tyto informace jsem vyžadovala po každé konverzační partnerce na začátku každého rozhovoru. Jména jsou kvůli zachování anonymity pozměněna.

Slečna Simona

věk: 25 let

vzdělání: vysokoškolské

zvažované povolání: vysokoškolská pedagožka

délka vztahu s partnerem: dva a půl roku

Slečna Petra

věk: 27 let

vzdělání: středoškolské s maturitou

povolání: kuchařka

délka vztahu s partnerem: 8 let

Slečna Zuzana

věk: 28 let

vzdělání: středoškolské bez maturity

povolání: servírka

délka vztahu s partnerem: 2 a půl roku

Slečna Romana

věk: 25 let

vzdělání: středoškolské odborné, nyní studentkou vyšší odborné školy

zvažované povolání: práce v neziskové sféře

délka vztahu s partnerem: asi 3 roky

Slečna Staňa

věk: 27 let

vzdělání: vysokoškolské

povolání: vedoucí obchodního oddělení

délka vztahu s partnerem: 6 let

Slečna Veronika

věk: 26 let

vzdělání: středoškolské s maturitou

povolání: práce v logistické firmě

délka vztahu s partnerem: 3 roky

Slečna Lucie

věk: 26 let

vzdělání: středoškolské

povolání: manažerka prodejny

délka vztahu s partnerem: rok a půl

Paní Helena

věk: 26 let

vzdělání: vyšší odborné, dálkově studuje vysokou školu

povolání: sociální pracovníce

délka vztahu s partnerem: vdaná 2 roky

Slečna Jana

věk: 27 let

vzdělání: vysokoškolské

povolání: sociální asistentka a externí pedagožka

délka vztahu s partnerem: 2 roky

5 SOCIOLOGICKÉ ŠETŘENÍ

5.1 Oblasti šetření

Ve své teoretické části práce jsem se zabývala jen nepatrným zlomkem všech faktorů, které pravděpodobně ženy při plánování rodičovství ovlivňují. Zmínila jsem zejména ty, které osobně považuji za ty významnější, a které budou dle mých předpokladů hrát důležitou roli v životě konverzačních partnerek, jež reprezentují můj výzkumný vzorek. V této části práce hledám odpověď na svou výzkumnou otázku: **Které faktory podle mínění žen hrají při plánování rodičovství největší roli?**

Každý rozhovor měl za úkol poskytnout data, postoje a názory partnerek k desíti zjišťovaným oblastem. První oblast, ve které jsem se ptala na osobní údaje o konverzačních partnerkách, jsem uvedla v rámci charakteristiky výzkumného vzorku, proto se mu nebudu zde již znovu věnovat. Konverzační partnerky mohly případně doplnit vlastní názor na závěr rozhovoru. Za každou výzkumnou oblast uvádím příklad otázky, kterou jsem konverzačním partnerkám pokládala (viz Příloha č. 3). Ráda bych podotkla, že popis otázek kladených v rozhovoru může vyvolávat dojem, že šlo o rozhovor strukturovaný. Ovšem doplňující otázky jsem pokládala až tehdy, když konverzační partnerky nevěděly, co by dodaly, popřípadě by nezmínily ve svých výpovědích nějaké téma, které bylo z hlediska mého šetření významné. Formu otázky bylo nutné přizpůsobit individuálně každé konverzační partnerce, aby byla pro ni srozumitelná, případně aby se přirozeně začlenila do rozhovoru. Snažila jsem se dodržovat sled diskutovaných témat. Pokud ovšem konverzační partnerka sama narazila na zkoumanou oblast, která měla následovat později v rozhovoru v souvislosti s některou položenou otázkou, strukturu rozhovoru jsem pozměnila.

Sociologický průzkum byl zaměřen na tyto oblasti:

1. Demografické údaje o konverzačních partnerkách.
2. Odkládání mateřství do pozdního věku.
3. Vzdělání a kariéra versus dítě.
4. Proč ženy chtějí děti.
5. Populační a rodinná politika státu.

6. Bytová situace.
7. Religiozita.
8. Vliv antikoncepce na míru porodnosti.
9. Hodnota dítěte.
10. Nejistota matek ve výchově.

5.2 Analýza a interpretace výsledků šetření

V této kapitole se pokusím analyzovat a interpretovat všechna data, která mi byla k jednotlivým oblastem průzkumu sdělena.

5.2.1 Odkládání mateřství do pozdějšího věku

Toto téma jsem se snažila situovat téměř na samý začátek našeho rozhovoru, protože první spontánní myšlenky bývají většinou ty nejpříjemnější. Konverzační partnerky (dále jen KP) bez delšího zaváhání sdělily své osobní důvody, proč doposud mateřství odkládají. Pokud jich bylo více, seřadily je podle významu. Zajímavé bylo sledovat, jak během rozhovoru postupně své důvody proč nemít dítě přehodnocovaly, jako by ony samy neměly v této problematice jasno.

V mnoha případech ženy shodně uváděly, že nemají vyhovující bytové podmínky pro to, aby měly dítě, s čímž úzce souvisela i neuspokojivá finanční situace (ráda bych poznamenala, že 7 z 9 KP je zaměstnaných a jen jedna z nich uvažuje o výhodnějším zaměstnání, takže u ostatních 6 konverzačních partnerek nelze očekávat v nejbližší budoucnosti platový nárůst, a tedy ani odstranění finančních problémů).

Lucie: „... *nemám vlastní byt, nemám nějaký peníze nebo tak, takže se snažím teďkom to nějak dávat dohromady a potom postupem času, ale zatím...*“

KP uváděly i další důvody, ke kterým se dostanu při analýze později. Zajímavé je, že tyto ženy spojuje jeden významný znak: všechny chtějí pečlivě mateřství naplánovat. Připouštějí, že „*už by bylo načase, ale...*“ Dítě chtějí přivést do ideálních podmínek, chtějí mít na ně dostatek času a patřičně se mu věnovat.

V odkládání rodičovství nehraje roli jen materiální zázemí ženy, ale také například to, že se KP nechtějí vzdát své současné svobody a zaběhlého životního stylu. Na otázku proč doposud KP Veronika neplánuje mateřství se mi dostalo následující odpovědi:

Veronika: „*No .. protože si chci užívat prostě. Do hospody mě asi s dítětem nepustí (smích). Nejsem na to asi ještě zralá nebo tak, sama jsem ještě dítě. Byt mám, peníze mám, chlapa mám, ale...*“

Celkově lze tedy říci, že odklad mateřství do pozdějších let je důsledkem obav z toho, že dítě nebude přivedeno do takových podmínek, které si ženy představují. Konverzační partnerky rozhovoru potřebují mít splněny všechny své úkoly, než dítě přivedou na svět, ať už je pod pojmem úkol zahrnuto cokoli. Ve výpovědích KP jsem zaznamenala touhu po dítěti, která byla zapuzena strachem o jeho budoucnost.

5.2.2. Vzdělání a kariéra versus dítě

V této oblasti šetření jsem se snažila zjistit, jaké mají ženy zastoupené v mém vzorku zaměstnání, popřípadě zda studují a jak je jejich zaměstnání náročné. Ptala jsem se jich, zda si myslí, že je dítě komplikací v kariéře, nebo se s ní dá nějak dohromady skloubit. Většinou KP připustily, že by to nebylo snadné, ale skloubit se to dá:

Jana: „*Dá, určitě, navíc u mě, protože jsem studovala dálkově, kombinovanou formou a u toho jsem pracovala, takže kdybych nepracovala, místo toho jako byla na mateřské a u toho studovala, tak by se to dalo úplně v klidu, ale je v tom určitě i část tokovýho sobectví, že by to pro mě nebylo tak pohodlný.*“

Podobně zněl i názor slečny Petry, která si myslí, že otázka toho zda mít či nemít dítě není jen otázkou pracovní vytíženosti, ale také pohodlnosti ženy, ochoty ustoupit alespoň na krátký čas v budování kariéry do ústranní a vytvořit ve svém životě pro dítě místo.

Ženy často uváděly, že pokud by otěhotněly, na mateřské dovolené by zůstaly co nejkratší dobu, a poté by se s péčí o dítě musely podělit s partnerem a rodiči. Vyhledání

pomoci rodičů a další alternativní řešení ovšem považují za krajní řešení, které jim není nijak příjemné.

Simona: „*No já si myslím, že se to nedá moc, aniž bych zatěžovala svoje okolí, to znamená svoje rodiče a svého partnera. Zvláště teda svoje rodiče, protože teda tak nějak míň pracujou než partner, a protože bych to dítě tak nějak víc chtěla vychovat sama, tak si myslím, že to je velký problém.*“

Staňa: „*Studovat a mít dítě současně se určitě dá, stejně tak i pracovat, ale je potřeba mít někoho, kdo vám s tím pomůže a to já nechci, chci si dítě vychovat sama.*“

Romana: „*Tak určitě dá, ale já jsem asi takový ten typ člověka, který spíš když něco dělám, tak to dělám pořádně, jakože jednu věc, radši se zaměřím na tu jednu věc. Takže nedělám víc věcí najednou. Asi bych to zvládla, ale radši ukončím jednu a pak začnu něco nového.*“

Dotazované ženy touží vychovávat dítě samy a mít na něj dostatek času.

V souvislosti s tématem zaměstnání mne zajímal i postoj zaměstnavatelů k možnosti odchodu KP na mateřskou dovolenou. Z šetření vyplývá, že ženy vykonávající povolání s požadavkem na vyšší vzdělání vidí v návratu do zaměstnání po mateřské dovolené mnohem menší problém, než ženy se vzděláním nižším. První zmiňované říkají, že čas, kdy budou s dítětem doma využijí i k sebevzdělávání a zvyšování kvalifikace, aby pro ně vrátit se na původní místo nebyl problém.

Simona: „*No tak jak si myslím, že u mě by to bylo naprosto v pořádku, protože že jo, ta vědecká kariéra nebo to vyučování na té vysoké škole to jde dopředu ta věda, ale tam není problém, když člověk třeba na rok vypadne nebo na dva roky, že protože se běžně jezdí na nějaká stipendia a stáže, takže to je nemlich jako to je vlastně srovnatelný že člověk má dítě, a když bych mohla na té mateřské vždycky den třeba bádát, tak si myslím, že by to nebyl problém, že bych se tam mohla normálně vrátit.*“

Oproti tomu ženy vykonávající povolání, které není založené na vysokém vzdělání se o své místo bojí, protože si myslí, že jsou snadno nahraditelné.

Z výpovědí konverzačních partnerek je patrné, že často záleží na ochotě a prioritách zaměstnavatele, jaké vytvoří pracovní podmínky pro to, aby se ženy nemusely bát být těhotné. Některé konverzační partnerky pracují ve firmách, kde je zaměstnán většinou mladý pracovní kolektiv a zaměstnavatel s možností těhotenství zaměstnankyň musí počítat. Tyto ženy se nemusí bát toho, že by je nevezal po mateřské případně rodičovské dovolené zpět. Samozřejmě jsou i některé profese, kde zaměstnavatel nemá možnost ženám vyjít vstříc.

Petra: „...jako nemůžu se vrátit do takovýho třísměnnýho provozu s víkendama...
...pokud se teda nedostanu do nějaké závodní jídelny, kde jdu vod rána jenom do tří hodin že jo, abych mohla dítě vyzvednout ze školky.“

V každém případě se ženy shodly v tom, že dítě je obecně pro zaměstnanou ženu určitým „hendikepem“, který je sice možné odstranit, ale stojí ji to velké úsilí.

5.2.3 Proč ženy chtějí děti

Na tomto místě jsem se z vedených rozhovorů snažila zjistit, co ženy motivuje k tomu, aby jednou alespoň jedno dítě počly. Mé KP doposud dítě nemají, dokonce se vyjádřily, že o dítěti vážně ani neuvažovaly. Proto pro ně nebylo snadné na tuto otázku odpovědět. Nejvýznamnějším motivem pro to mít dítě byla touha předat kus sebe do budoucích generací, předat výchovu, kterou ženy dostaly od svých rodičů. Ženy tvrdily, že proces reprodukce je v nich pudově zakódován.

Simona: „No tak já to teda nevím ze své zkušenosti, ale hodně lidí má takovej nějakej vnitřní pud se dá říct, který se někdy kolem toho 25. roku nebo možná později u některých dostaví, ale u mě to tak nějak ještě nebylo...“

Helena: „Když se o tom bavíme s ostatníma kamarádkama a známýma v mém věku, tak řešíme i otázku, kdy mít děti a .. mezi sebou to nazýváme biologický budík.“

Dále KP uváděly, že cítí mít dítě jako určitou povinnost, kterou od nich vyžaduje společnost na širší úrovni a dále potom partner a rodiče na úrovni soukromé. Slečna Veronika zmiňuje rovněž významný faktor vlivu okolí:

„Asi bych si připadala víc normálně, protože všechny holky kolem děcko maj.“

Slečna Staňa má stejný názor: *„No, když mi bylo ještě 25, chvilku jsem dítě chtěla, když jsem viděla nějakou holku s kočárkem, pak zase ne. Ted' se ve mě něco zlomilo a miminko moc chci. Nevím jestli je to tím, že ho najednou mají všichni kolem, ale asi jo.“*

5.2.4. Populační a rodinná politika

V žádném z předchozích témat se názory konverzačních partnerek tak nerozcházel, jako v oblasti státní pomoci rodinám s dětmi. Zajímalo mne, co si ženy myslí o české populační politice, zda je právem označována za pronatalitní a pokud ano, potom v jakém smyslu, jak se staví k zvýšení porodného, dávkám poskytovaným v mateřství a rodičovství. Z šetření vyplynuly rozporuplné závěry. Některé z dotazovaných žen se o tuto problematiku vůbec nezajímají, neorientují se v možné pomoci nabízené státem, protože ani žádnou neočekávají. Dokonce pochybují o tom, že by stát mohl zvýšení počtu rodičích se dětí nějak ovlivnit. Založení rodiny považují za záležitost individuálních jedinců, kteří s tím, že jednou budou chtít založit rodinu musí počítat a nespolehat na pomoc státu, protože nemůžou vědět, jaká bude momentální situace a kolik zdrojů bude moci stát rodinám poskytnout.

Staňa: *„Když někdo dítě chce, tak se o něj postará i bez státní pomoci.“*

Jiné ženy přiznávají, že vidí jakousi snahu ze strany státu finančně podporovat mladé rodiny s dětmi, ale tato snaha je podle nich spíše symbolická. Převážně oceňují zvýšení peněžité pomoci v mateřství, i když zdůrazňují, že v žádném případě nemohou nahradit původní příjem v zaměstnání.

Naopak zvýšení porodného považují za krok špatným směrem. Velkou finanční sumu, kterou žena jednorázově obdrží hned zpočátku mateřství, vidí jako neefektivně

využití zdroje, které však jak řekla slečna Petra asi „každou ženu potěší“. Konverzační partnerky zmínily, že by ocenily, kdyby stát raději peníze vynaložené na porodné alespoň částečně investoval do podpory dostupnosti bydlení, nebo například přispíval v budoucnu dětem na školné.

Zuzana: „Zvýšení porodného pro mě znamená to, že se nemusím prvních pár let bát, že hnedka nepůjdu do nějakého secondhandu a budu po nějakých dětech sbírat oblečky .. že mu budu moct koupit nové a neobnošené a takový. No, ale zase nevím, jestli to není moc, spousta lidí by toho využila jinak než pro to dítě.“

Jana: „To porodný mi připadne úplně teda s prominutím nesmysl, protože ta jednorázová dávka přece nemůže ovlivnit, jestli já celej život budu mít dítě nebo nebudu. Jiná věc už je třeba ten rodičovském příspěvek, ten je pochopitelnější, ale zase když to řeknu škaředě, je to více motivující u sociálně slabých lidí, aby měli pátý, šestý, sedmý dítě a nevím jestli je to úplně to, o co by tomu státu mělo jít... Bydlení je třeba otázka, která by se spíš měla řešit, než zvýšení dávek, tak třeba pomoci .. hhm .. hhm .. pomoci jako najít těm mladým rodinám byty třeba do osobního vlastnictví, třeba menší, třeba ne tak nadstandardní, třeba .. hhm .. hlavně aby byly levnější a dostupnější.“

V souvislosti s tímto tématem jsem požádala své konverzační partnerky, aby si představily, jestli by se po nějaké stránce změnil jejich životní standard, na který jsou zvyklé, pokud by se staly matkou. Dítě souhlasně označily jako dalšího člena rodiny, který má své potřeby, jež je nutné zabezpečovat, s čímž logicky souvisí zvýšení rodinného rozpočtu.

Romana: „Když máte to dítě, tak se mu snažíte dát všechno to nejlepší nebo v rámci možností teda, a když jste sami a jenom chodíte do práce, tak si ušetříte něco pro sebe, někde si zajedete a takhle a na mateřské určitě ten příjem klesne, že jo, a ještě navíc jsou to výdaje pro to dítě.“

Zuzana: „Určitě. Určitě přece jenom je to další člen rodiny a potřebuje spoustu péče, a tím že bych byla s ním doma, tak i já, mám možnost se najíst v práci a takhle bych musela vařit, byla bych doma, elektrika, všechno.. voda.. všechno. Všechno bych do toho musela započítat, takže určitě. Člen rodiny skoro jak jeden dospělý.“

Slečna Staňa poukazuje na skutečnost, že v období mateřské dovolené je velmi důležité, aby vzniklý finanční deficit v příjmu ženy byl schopen nahradit příjem partnera. Z výpovědí konverzačních partnerek celkově bylo zřejmé, že i když se budou muset kvůli dítěti uskromnit, kvůli dítěti to udělají rády, protože ztracené zájmy, které si nebudou moci případně dovolit, jim dítě vynahradí.

5.2.5 Bytová situace

Jednou z dalších otázek mého průzkumu byl dotaz na úroveň bydlení, současný stav bytové situace dotázaných a jejich názor na státní pomoc v bytové otázce. Většina konverzačních partnerek vidí realizaci svého mateřství negativně, díky nezajištěnému bydlení. Prvořadým cílem a nejdůležitějším aspektem pro narození dítě je vlastní byt či dům. Ženy ve věkovém rozmezí 25-28 let jsou ve většině připraveny mít dítě, chtějí je však přivést do co nejlepších životních podmínek, mezi které jistě patří kvalitní bytové zázemí.

Staňa: *„Bydlím s přítelem v bytě mé matky dočasně a teď jsme si vzali hypotéku na starý dům, který budeme rekonstruovat a bude to celkem dost práce. Ale až to bude hotový, tak už se na miminko těším, nechci ho přivést do takovéto situace.“*

A slečna Lucie: *„Jako nebráním se tomu, ale zatím nejsou na to jako ani finance ani nenene .. prostě neměla bych to kam porodit.“*

Co se týče pomoci, dotázané kategoricky odmítají pomoc rodiny, neboť se domnívají, že v dnešní době rodiče nemají dostatek finančních prostředků na podporu svých potomků, a už vůbec ne v případě, že dotázané pocházejí z větší rodiny s více dětmi.

Lucie: *„A jelikož my ještě jsme z docela početný rodiny, že nás jsou tři, tak naši rodiče prostě nemaj na to, aby nás vlastně všechny tři jako dotovaly a .. že prostě ted'kom .. ted' ne.“*

Jako řešení v otázce bydlení vidí většina dotázaných možnost vzít si půjčku či hypotéku. Všechny však vnímají v této alternativě i její velké negativum v podobě dlouholetého splácení poměrně vysokých částek, což si některé při své současné finanční situaci nemohou dovolit, ale žádné jiné východisko nenachází. Stejně to vidí i slečna Romana:

„No, to teďka právě tak nějak řešíme s přítelem a určitě mi nevyhovuje bydlení s rodiči, neznám nikoho takového komu to vyhovuje, mě teda rozhodně ne a do budoucna chceme nějakou tu půjčku na vlastní byt, nějakou hypotéku nebo tak, protože jinudy cesta nevede, že jo, pro mladý lidi.“

Hypotéku na byt vidí jako jedinou možnost řešení problému s bydlením. Neboť státních bytů je málo, lidí co o ně mají zájem je naopak mnoho a současné ceny realit či pronájmů na trhu jsou nad možností dnešních mladých lidí a zvláště mladých rodin, které očekávají dítě. Většina dotázaných je poměrně dobře informována o možnosti půjček či hypoték, některé dokonce již vlastní hypotéku společně se svým přítelem mají. Výjimkou jsou ty dívky, které mají již delší dobu založeno stavební či jiné spoření a mohou si svoje bydlení do budoucna financovat z těchto úspor, těch je ovšem minimum.

Konverzační partnerky zaujímají velice negativní postoj k otázce státní pomoci a státní podpory v oblasti bydlení. Většina odpovědí v mém výzkumu na toto téma je, že stát nedostatečně, nebo spíše vůbec mladým rodinám s dětmi nepomáhá.

Simona: *„Vlastně stát těm rodinám pomáhá opravdu minimálně, takže když dostane někdo nějaký to stavební spoření, nějaký ten státní příspěvek, ale to vůbec, to stačí maximálně tak na kachličky.“*

Zcela výjimečný názor zastává slečna Jana: *„Zajistit si bydlení je naprosto prostě soukromá věc, a je to věc každého jednotlivce nebo toho páru, aby si to nějaký způsobem zařídil, že tady není stát, aby my jsme čekali, tak jak to bylo prostě za komunismu, že se čekalo, až mně někdo přidělí byt, ale je na mojí iniciativě a snaze, abych si našla buďto pronájem, když nemám dostatek financí ..hmm.. nebo prostě nějakou hypotékou řešit třeba i bydlení v osobním vlastnictví jo, myslím si, že je*

možnosti na to řešení jsou... Takhle, stát nepomáhá dostatečně a na druhé straně já ani nečekám, že mně stát pomůže, proč by mně měl řešit moje bydlení stát jako, všichni daňový poplatníci proč by měli řešit moje bydlení, jako já od nikoho nic nechci.“

Z výše uvedených faktů jasně vyplývá, že bytová otázka je jedním z nejdůležitějších, ne-li přímo nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje mladé ženy v rozhodování, kdy počít dítě. Vládne všeobecná nespokojenost s postojem státu a k jeho ochotě zabývat se řešením takto důležitého aspektu rodičovství. Pro většinu mladých lidí jsou nabízené půjčky, hypotéky, novomanželské půjčky atd. jedinou možností, jak si zajistit alespoň nějaké bydlení, a tím umožnit přivést na svět potomka do alespoň minimálně vyhovujících podmínek. I za cenu citelného uskromňování se a nemožnosti dát dítěti potřebnou kvalitu do života, kterou bezesporu potřebuje. Odhodlávají se k této „pomoci“ i s vidinou dlouholetého splácení, a tedy obrovského závazku do budoucna. Mladým lidem nepomůžou jednorázově vydané finanční prostředky, navíc v poměrně nízké hodnotě, když to nejdůležitější budou nadále postrádat. Střechu nad hlavou.

5.2.6 Religiozita

Otázku zda jsou ženy zastoupené v mém výzkumném vzorku věřící jsem zařadila do výzkumných oblastí pouze pro dokreslení osobnosti konverzačních partnerek. To, zda je žena věřící či nikoli nebylo určující pro to, abych ženu do vzorku zahrnula. Můžu tedy konstatovat, že jsem náhodně vybrala devět žen, z nichž pouze dvě jsou věřící, i když jsem si vědoma skutečnosti, že už jen to, že jsem vybrala ženy v rozmezí dvacet pět až třicet let, které mají partnera, snižuje pravděpodobnost vysoké religiozity výzkumného vzorku, protože se domnívám, že už by dítě v tomto věku měly.

Tyto dvě konverzační partnerky, jenž o sobě tvrdí, že jsou věřící, ovšem nedodržují striktně zásady své víry. Odmítají zákaz užívání antikoncepce. Tvrdí, že plánování rodičovství je důležité, protože si myslí, že dítě, které se narodí nečekaně do nevhodných podmínek by nikomu nepřineslo štěstí, a i ono samo by tím mohlo trpět.

5.2.7 Vliv antikoncepce na míru porodnosti

Faktorem, který bezesporu ovlivňuje porodnost a míru porodnosti, je jistě také antikoncepce, i když v mnoha případech se jí nepřikládá taková váha, jakou by jistě zasloužila. Pouze jedna z mých konverzačních partnerek nepoužívá žádnou antikoncepci.

Romana: *„Já jsem asi takový ten přírodní člověk a spíš možná jsem se dočetla v takových těch letácích nebo takhle, co to může způsobit, když si na to tělo zvykne a...“*

Ostatní zkoumané ženy nějaký druh antikoncepce používají, ať už jde o hormonální antikoncepci či bariérovou.

Z tohoto jasně vyplývá, že drtivá většina žen v rozmezí 25.-30. roku života se stálým partnerem svoje rodičovství respektive mateřství plánuje. Nedomnívám se však, že právě díky antikoncepci je nízký přirozený přírůstek dětí, spíše díky ní vidím možnost plánování a možnost přivedení dětí na svět do kvalitnějších životních podmínek a odsunutí početí na dobu, kdy se žena cítí patřičně zralá na to mít dítě. Nejrozšířenější antikoncepčními prostředky u mnou dotázaných žen jsou tzv. pilulky nebo-li hormonální antikoncepce a velice často používaná je bariérová antikoncepce, a to především kondom. Rozšíření antikoncepce přispívá také ke snížení potratovosti, neboť dochází k rapidnímu úbytku nechtěného těhotenství, i když je konverzačním partnerkám jasné, že žádná antikoncepce není 100%. Troufám si tvrdit, že pokud by ženy zastoupené v mém výzkumném vzorku neměly možnost bránit se nechtěnému početí prostřednictvím některé z pro ně přijatelných antikoncepčních metod, je to ta skupina žen, u nichž by bylo vysoké procento potratovosti, pokud by dítě zkřížilo jejich životní plány.

Lucie: *„Já myslím, že i kdyby to nebylo plánovaný a byla bych v jiném stavu, tak ve svých letech už jsem o tom uvažovala, že bych si ho určitě už nechala, protože už je mi přece jenom dvacet šest, takže už bych si ho přece jenom nechala a .. Jako kdyby mě bylo nějakých osumnáct, sedumnáct, tak asi bych byla z toho nešťastná, protože bych nevěděla.“*

5.2.8 Hodnota dítěte

Mít dítě je podle mých konverzačních partnerek smyslem života, a i když v současné době u nich na prvním místě stojí jiné priority a zájmy, připouštějí, že s přibývajícím věkem by byl život bez dítěte prázdný.

Jana: *„Třeba teďka, když jsem ještě mladá, tak je i spousta aktivit, který mě můžou suplovat tu rodinu jo, o víkendech mám spousta nápadů jak je jinak trávit, když nemám rodinu, ale myslím si, že pak přijde období starší kolem třeba těch 40, 50 let, kdy se ty vedlejší činnosti tak jako zúží a ta rodina tvoří hlavní náplň jako toho života.“*

V odpovědích žen, se kterými jsem vedla rozhovory se objevovaly i další společné hodnoty. Ženy si uvědomují, že je důležité vychovat dítě a postarat se o něj, aby až ony sama budou staré měly někoho, kdo jim péči a zázemí vrátí. Naprostá většina konverzačních partnerek uvádí, že dítě také utužuje partnerský život, je pojátkem vztahu mezi partnery a život celkově obohacuje.

Když jsem položila otázku, zda ženy vidí ve svém životě s příchodem dítěte spíše ztráty, nebo tím naopak něco získají, jejich odpověď závisela na tom, jak jsem otázku formulovala. Pokud jsem se zeptala, co by se v jejich životě stalo, případně změnilo, kdyby zjistily, že jsou těhotné, jejich odpovědi byly spíše negativní, plné strachu. Pokud jsem je požádala, aby si představily, o co je dítě obohatí, až se je jednou rozhodnou mít, reakce zněly kladně. Mezi negativní hodnoty mohu zařadit narušení dosavadního životního řádu, ztráta osobní svobody a nutnost zodpovědnosti nejen sama za sebe, ale i za dalšího člověka.

Helena: *„Předpokládám, že to bude absolutní změna denního režimu, u mě i to, že odejdu z práce, budu na to dítě nějakým způsobem vázaná péčí o něj... Kdyby se stalo, byla bych ráda, protože vím, že už bychom to nějak zvládli, ale budu raději, když to bude ještě za nějakou dobu, když už skutečně budeme mít podmínky a budeme oba dva s manželem rozhodnutí, že nastala ta doba, kdy si to dítě pořídít skutečně chceme.“*

Kladných hodnot bylo zastoupeno celkově více. V souvislosti s motivem, proč mít dítě KP rovněž uváděly, že mateřství je jedna z rolí, která je ženě bezesporu společností přisuzována. Nyní ovšem některé uvedly, že je také společností oceňována.

Staňa: „*No .. asi se na mě jako na matku budou všichni dívat jinak než teď.*“

Jako kuriózní odpověď bych uvedla na závěr k této výzkumné oblasti sdělení slečny Veroniky: „*Aspoň bych neutratila tolik peněz za pití, zábavu a tak a prospělo by to mému zdraví* (smích).“

5.2.9 Nejistota dnešních matek ve výchově

Smyslem této oblasti průzkumu bylo zjistit, z jak početné rodiny ženy zastoupené v mém výzkumném vzorku pochází, jestli mají mladší nebo alespoň nějaké sourozence, u nichž by mohly pozorovat, jak se taková matka o miminko stará, zda jim byla předána jeden ze základních rodinných vzorů – mateřské chování. Snažila jsem se získat odpověď na otázku, zda by žena věděla, jak se o dítě postarat, jestli nemá z péče o dítě strach, případně zda ví, kam by se mohla obrátit s prosbou o pomoc. Podoba dnešní rodiny je značně odlišná od té dřívější. V minulosti bylo běžnou praxí, že starší sourozenci se starali a vychovávali svoje mladší bratry a sestry. Docházelo k tomu také z důvodu početnějších rodin s většími věkovými odstupy mezi sourozenci. Všechny dotazované ženy pocházejí z rodiny s jedním až třemi dětmi, které jsou si věkově blízké, z čehož lze usoudit, že se na výchově mladších sourozenců neměly příležitost podílet a tato problematika je jim tudíž cizí.

Dotázané nemají sice zkušenosti s výchovou či péčí o svoje mladší sourozence, ale všechny uvádějí jako první instituci na kterou by se v případě problému obrátily svoji matku. Berou ji jako záruku zkušeností a jistoty dobré rady a pomoci. Dotázané ženy spíše než výchovu u svých mladších sourozenců, berou jako cennou zkušenost výchovu potomků svých starších sourozenců. Ve většině případů uvádějí zdroj svých získaných zkušeností, svoje starší sestry a bratry, které v současnosti vychovávají svoje děti a uvítají pomoc při jejich apod. Další velice častou uváděnou osobou na kterou by

se mladé dívky obrátily v případě potřeby rady či pomoci jsou jejich kamarádky, které již děti mají.

Jana: „ .. hhm .. tak zkušenosti teď mám, .. hhm .. v rámci své rodiny širší, teda od máho bratra a jsem ve věku, že i hodně mých kamarádek má malý děti, takže často hlídám, ale až teďka mám zkušenosti jako takový nějaký z pozice tet nebo nebo kamarádek.“

Právě tato oblast průzkumu má velmi blízký vztah k sociální pedagogice a proto součástí tohoto tématu byla i otázka na instituce, které pomáhají mladým prvorodičkám. Názory dotázaných se liší. Některé z konverzačních partnerek se domnívají, že tato oblast je nedostatečně zajištěná a že pro mladé ženy není děláno dost či nejsou tyhle služby dostupné. Tento názor zastává i slečna Helena:

„Myslím si, že na tomto místě je velká díra na trhu sociálních služeb ve větších městech se rozvíjí služby jako rodinný sociální asistent, který může chodit do rodin a součástí jeho práce je také učit rodiče, jak se o dítě starat a zlepšovat jejich kompetence rodičovské. Bavíme se ale o velkých městech. Na menších vesnicích je to obtížnější.“

Ovšem většina dívek není informována dostatečně o existenci poraden, center či kurzů pro nastávající matky nebo čerstvé matky. Výjimku opět tvoří slečna Jana:

„No co teď právě vím od toho od těch kamarádek, který se mi teď tak hojně rozrodily, tak existují přípravný kurzy, jak v době .. hhm .. těhotenství, kdy se vlastně ta matka připravuje na porod a tam jsou informace o stravě, jak se má pohybovat, jak má cvičit a tak dál, tak potom poporodní kurzy, který začínají hned po šesti nedělí, kdy se podávají zase základní informace jak o to děťátko pečovat a i sama o sebe.“

Mladí lidé očekávající dítě nebo mající čerstvě narozené mimino musí také zvážit, že tyto služby jsou placené a rozhodnout se, do jaké míry je nutné služby využít nebo si spolehnout na rodinu a blízké přátele. Nebylo by proto od věci zařadit znovu péči o dítě jako součást rodinné výchovy do učebních osnov.

ZÁVĚR

Jako téma své závěrečné bakalářské práce jsem si zvolila **Faktory ovlivňující porodnost**. Téma porodnosti je v dnešní době často diskutováno. Pokles počtu rodičích se dětí je jevem, který trvá již více než sto let a vyvolává řadu obav o budoucnost příštích generací. Klesání porodnosti s sebou přináší spoustu ekonomických a sociálních problémů, mezi něž patří například stárnutí populace a související nezajištěnost obyvatelstva v důchodovém věku. Ve společnosti se diskutuje o možných řešeních této „demografické katastrofy“. Já sama jsem ve věku, kdy mnozí z našich rodičů děti na svět dávno přivedly. Toto téma mne proto oslovilo a rozhodla jsem se o něm při psaní své bakalářské práce dozvědět mnohem více.

V teoretické části práce jsem se snažila shrnout z mého pohledu nejvýznamnější faktory, které mohou dnešní potenciální matky v plánování rodičovství ovlivnit. Rozdělila jsem je do dvou skupin: socio-ekonomické, mezi něž patří populační a rodinná politika státu, bytová situace, míra vzdělání, možnosti antikoncepce, postoj k interrupci či náboženská víra. Druhou skupinu tvoří faktory psychologické, tzn. faktory, které ovlivňují postoj dnešních žen k mateřské roli.

V praktické části práce jsem se snažila najít odpověď na výzkumnou otázku mé práce, která zní: **Které faktory podle mínění žen hrají při plánování rodičovství největší roli?**

Jelikož mne zajímaly osobní postoje a názory žen na tuto problematiku, zvolila jsem techniku kvalitativního sociologického šetření. V metodologické části šetření popisuji jeho jednotlivé kroky. Jako metodu sběru dat jsem použila polostrukturovaný rozhovor, neboli rozhovor pomocí návodu. Cílem mého průzkumu byly bezdětné ženy ve věku dvacet pět až třicet let, které mají stálého partnera. Usuzuji, že právě tyto ženy jsou ve věku, kdy mají utříbenou představu o svém životě a své životní plány.

V samotné výzkumné části práce se pokouším analyzovat a interpretovat data získaná v rozhovorech s konverzačními partnerkami. Sestavila jsem celkem deset oblastí, k nimž se ženy vyjadřovaly.

První z nich byly demografické údaje o ženách, jejich věku, dosaženém vzdělání, partnerském vztahu a zaměstnání, případně zvažovaném zaměstnání.

Ženy zastoupené v mém výzkumném vzorku uvádějí, že mateřství odkládají kvůli současným nevyhovujícím podmínkám, do kterých dítě nechtějí přivést. Důležitou roli nehraje jen jejich materiální zázemí, ale také neochota vzdát se své současné svobody a zaběhnutého životního stylu.

V oblasti průzkumu, kde se zaměřuji na to, zda je pro ženy dítě problémem v kariéře jsem zjistila, že větší obavy z mateřství mají ženy s nižším vzděláním, které jsou pro zaměstnavatele snadněji nahraditelné, než ženy se vzděláním vyšším. Celkově lze říci, že všechny ženy jsou schopné skloubit roli matky a zaměstnance, pokud využijí různých zdrojů pomoci s péčí o dítě ve svém blízkém okolí. Alternativu pomoci s výchovou svého dítěte však shledávají za nepříjemnou. Zdůrazňují touhu vychovávat dítě samy a mít na něj dostatek času.

Zkoumané ženy jsou nespokojené se státní pomocí mladým rodinám s dětmi. Peněžitou pomoc v mateřství oceňují, ale tvrdí, že nemůže vynahradit ušlý zisk při ztrátě zaměstnání a důležitá je finanční pomoc partnera. Jednorázovou dávku porodné považují za neefektivně využitý finanční zdroj, která ženy potěší, ale měly by být využity k podpoře v jiných oblastech, jako je například realizace vlastního bydlení. Ženy jsou všeobecně ochotné se kvůli dítěti uskromnit.

Jako nejvíce problematickou označují konverzační partnerky otázku bydlení. Jednomyslně prvořadým cílem a nejdůležitějším aspektem pro narození dítěte je vlastní vyhovující bydlení. Vládne všeobecná nespokojenost s postojem státu a k jeho ochotě zabývat se řešením takto důležitého aspektu rodičovství. Pro většinu mladých lidí jsou nabízené půjčky, hypotéky, novomanželské půjčky atd. jedinou možností, jak si zajistit alespoň nějaké bydlení. Znamená to ovšem zavázat se k dlouhodobému splácení velké finanční částky. Dle názoru žen je sice zajištění si bydlení privátní otázkou každého jedince, ovšem v dnešní době vysokých cen nemovitostí je to problém, se kterým se není snadné vypořádat a dítě se svými potřebami by situaci ještě více komplikovalo.

Z šetření dále vyplývá, že faktor náboženského přesvědčení a regulace porodnosti pomocí antikoncepce sice mají významný vliv na počet rodících se dětí, ovšem v kladném slova smyslu. Skupina žen, na něž jsem se ve svém šetření zaměřila, se shoduje v tom, že plánování rodičovství je důležité, protože si myslí, že dítě, které se narodí nečekaně do nevhodných podmínek by nikomu štěstí nepřineslo, a i ono samo by tím mohlo trpět. Bez možnosti určit si kdy přivést dítě na svět by jen vzrostl počet potratů.

Na otázku, zda dítě znamená pro mnou oslovené ženy spíše kladné či záporné hodnoty, převažovaly odpovědi kladné. Přestože ženy v dítěti vidí možného narušitele dosavadního životního řádu, ztrátu osobní svobody a převzetí zodpovědnosti za dalšího člověka, dítě ženě zvyšuje zároveň společenský status, upevňuje a obohacuje partnerský vztah a v neposlední řadě je výhodnou investicí do budoucna.

Dnešní podoba rodiny se značně odlišná od rodin z dob minulých. Dotazované ženy pocházejí z rodin se dvěma až třemi dětmi, které mezi sebou nemají větší věkový rozestup, tudíž nikdy neměly příležitost podílet se na výchově mladších sourozenců. A i když dle jejich výpovědí institucionální poradenství v současné době není na dobré úrovni a rodinné vzory mateřského chování pomalu mizí, mohou se stále obrátit o pomoc či se poradit se svými matkami nebo přítelkyněmi, které již samy dítě mají.

Ženy na které se můj průzkum vztahuje jsou ambiciózní ohledně kvality výchovy dítěte. Začínají vlivem věku a okolí po dítěti toužit, jsou ale asi natolik zodpovědné, že silnější než touha po dítěti je zodpovědnost. Dalo by se říci, že upřednostňují kvalitu před kvantitou. Není důležité kolik dětí budou mít, ale až si ve svém životě pro dítě místo najdou, chtějí si ho užít a zajistit mu to nejlepší, čeho jsou schopny.

KRITICKÁ REFLEXE

Závěrem bych chtěla upozornit na možné chyby, kterých jsem se při psaní své bakalářské práce mohla dopustit.

Teoretická část práce je pouze seskupením existujících informací a teorií k dané problematice. Uvědomuji si, že jsem hojně využívala internetových zdrojů a publikací, což bylo vzhledem k tematice a nutnosti aktuálních dat nezbytné. Možné nedostatky spíše vidím v praktické části bakalářské práce.

Závěry vyvozené ze sociologického šetření mohou být ovlivněny subjektivním postojem výzkumníka – tedy mnou. Myslím si, že pro kvalitní zpracování jsou nezbytné nejen znalosti metodologických postupů, ale především praktická zkušenost se sociologickým výzkumem, která mi chyběla.

Doufám, že i přes veškeré chyby, kterých jsem se případně dopustila, bude má bakalářská práce pro její čtenáře přínosem a umožní jim vhled do problematiky, o které pojednává.

RESUMÉ

Ve své bakalářské práci s názvem „Faktory ovlivňující porodnost“ se zabývám jedním z témat, které je v současnosti hojně diskutované. Snižování počtu rodičích se dětí a časování prvního porodu do vyššího věku matek vyvolává ve společnosti oprávněné obavy.

Má práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. V teoretické části práce definuji pojem porodnost, uvádím stručný přehled jejího vývoje a snažím se seskupit nejvýznamnější faktory, které mají dle mého názoru na porodnost největší vliv. Jedná se o faktory socio-ekonomické a psychologické.

Praktickou část práce tvoří sociologické šetření. Nejprve popisuji jednotlivé kroky a metody šetření, dále se pomocí analýzy a interpretace rozhovorů se zkoumanými ženami snažím odpovědět na svoji výzkumnou otázku: **Které faktory podle mínění žen hrají při plánování rodičovství největší roli?**

V závěru práce uvádím fakta, která jsem při průzkumu získala a zamýšlím se nad jejich významem. Celkově mohu konstatovat, že dnešní potenciální matky děti stále chtějí, jen dávají při jejich výchově přednost kvalitě před kvantitou – chtějí přivést děti do ideálního prostředí, což je v dnešní době náročné.

ANOTACE

Téma mé bakalářské práce zní: „Faktory ovlivňující porodnost“. Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

V teoretické části práce se snažím seskupit nejvýznamnější faktory, jež mají dle mého názoru na plánování rodičovství největší dopad.

Praktickou část práce tvoří sociologické šetření, ve kterém se snažím zodpovědět svoji výzkumnou otázku, která zní: **Které faktory podle mínění žen hrají při plánování rodičovství největší roli?**

V závěru práce uvádím fakta, která jsem při průzkumu získala a zamýšlím se nad jejich významem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Porodnost, plánování rodičovství, sociální politika, sociální pedagog.

ANNOTATION

The theme of my final work is „Factors influencing birth-rate“. The work is divided into two parts: theoretical and practical.

In theoretical part of the work I try to assemble significant factors, which have according to my opinion the biggest impact on family planning. Deals with factor socio-economic and psychological.

The practical part of the work creates social research. I try to answer my research question: **Which factors in opinion of women are the most important in planned parenthood?**

At the conclusion of my work I present facts and theories which I got at the research and I reflect their meaning.

KEYWORDS

Birth-rate, family planning, social policy, social pedagogue.

PRÁVNÍ NORMY

ÚZ č. 480 – Ústava, Listina práv a svobod. Ostrava: Sagit, 2005.

ÚZ č.569 - Občanský zákoník a související předpisy. Ostrava: Sagit, 2006.

SEZNAM LITERATURY

CIGÁNEK, V. Křesťan a regulace porodnosti. 2. upravené vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, ISBN 80-85319-16-0.

DISMAN, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. 3. vydání. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 978-80-246-0139-7.

ETTLEROVÁ, S. Rodinné chování a bytová situace mladé generace – souvislosti s partnerským, sňatkovým a natalitním chováním. Praha: VÚPSV, 2004.

FIALOVÁ, L., HAMPLOVÁ, D., KUČERA, M., VYMĚTALOVÁ, S. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: SLON, 2000, ISBN 80-85850-87-7.

HAMPLOVÁ, D. České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003, ISBN 80-7330-040-0.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2.

LACINOVÁ, L. Proměny současné rodiny s malými dětmi. In PLAŇAVA, I., PILÁT, M. Děti, mládež a rodiny v období transformace. Brno: Barrister & Principal, 2002. s. 151 –158, ISBN 80-86598-36-5.

LOUŽEK, M. Populační ekonomie. Praha: CEP, 2004.

MAREŠ, P. Hodnota dítěte. In PLAŇAVA, I., PILÁT, M. Děti, mládež a rodiny v období transformace. Brno: Barrister & Principal, 2002. s. 159 – 175.

MATĚJČEK, Z. Dítě a rodina v psychologickém poradenství. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. Kap. Hodnota dítěte pro rodinu, s. 41 – 44, ISBN 80-04-25236-2.

MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-549-0.

MOŽNÝ, I. Česká společnost. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-624-1.

ŘEHOŘ, A. Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce. Institut mezioborových studií Brno, 2009.

SIROVÁTKA, T., MAREŠ, P. Rodina, sociální rizika a sociální politika. In **PLAŇAVA, I., PILÁT, M.** Děti, mládež a rodiny v období transformace. Brno: Barrister & Principal, 2002. s. 108 – 125, ISBN 80-86598-36-5.

SIROVÁTKA, T. Rodinné chování a rodinná politika v České republice. In **MAREŠ, P., POTOČNÝ, P.** Modernizace a česká rodina. Brno: Barrister & Principal, 2003. s. 37 – 59, ISBN 80-86598-61-6.

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. Kap. 7.1 Současný trend odkládání mateřství, s. 112 – 120, ISBN 80-7178-559-8.

TOMČÍKOVÁ, M. Chtějí se bavit. Respekt, 2000, č. 11: s. 11 – 13.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

KOCOURKOVÁ, J. Má populační politika v České Republice perspektivu? (online). 2005 (cit. 08.03.2010). Dostupné na <http://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=495>

KUČERA, M. Propopulační politika je krok správným směrem (online). 2005 (cit. 08.03.2010). Dostupné na <http://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=496>

Internetové stránky **Českého statistického úřadu**. Cit. 12.11.2010. Dostupné na www.czso.cz

Internetové stránky **Demografického informačního portálu**. Cit. 06.01.2010. Dostupné na http://www.demografie.info/?cz_porodnost=&PHPSESSID=dccb9f08e8cd6c53567572514dcb43d1

Internetové stránky **Ministerstva práce a sociálních věcí**. Cit. 08.03.2010. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/4#fpr>

Internetové stránky Wikipedie. Cit. 09.03.2010. Dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

http://mujweb.cz/www/esence/STR/Antikoncepce_historie_pilulky.htm Cit. 09. 03. 2010.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1** Hlášení o narození
- Příloha č. 2** Obr. 1, Obr. 2, Obr. 3, Tab. 1
- Příloha č. 3** Scénář rozhovoru
- Příloha č. 4** Rozhovor se slečnou Zuzanou
- Příloha č. 5** Rozhovor se slečnou Janou

Příloha č. 1

HLÁŠENÍ O NAROZENÍ

Obyv 2 -12

Měsíc _____ 200 _____

Registrováno
ČSÚ ČV 26/04
ze dne 12.5.2003
IKF 492002

Statistické zjišťování je součástí Programu statistických zjišťování na rok 2004. Podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, je zpravodajská jednotka povinna poskytnout všechny požadované údaje. Ochrana individuálních dat je zaručena zákonem. Děkujeme za spolupráci.

Vyplní matrika:

Vyplní zdravotnické zařízení:

Obecní úřad _____
Řad.č.matriční _____
Jméno dítěte _____
Příjmení dítěte _____

Okres _____
Místo narození (obec) _____
Spisová značka _____
Porodní kniha _____

Datum narození   hodina, minuta   _____ , _____

Pořadové číslo (vyplňuje ČSÚ)

--	--	--	--	--

 01

Rodné číslo dítěte _____

den, měsíc, rok

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 2 0 0 01 02

Pohlaví dítěte _____

(vyplňuje matrika)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 03

Vitalita _____

1-mužské   2-ženské _____ 04

Porod _____

1-živé   2-mrtvé _____ 05

Pořadí *) _____

1-1 dítě   2-dvojče   3-trojče   4-čtyřče _____ 06

Porodní hmotnost (v gramech)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 07

Porodní délka (v cm)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 08

Týden těhotenství

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 09

Státní občanství rodičů (uvedte slovy): otec _____

(kóduje ČSÚ)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 10

matka _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 11

Kolikáté dítě se matce narodilo (živé i mrtvé) celkem _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 12

v nynějším manželství _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 13

Datum narození předchozího dítěte _____

den, měsíc, rok

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 14

Stav matky   1-svobodná   2-vdaná   3-rozvedená   4-vdova _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 15

Datum sňatku rodičů _____

den, měsíc, rok

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 16

Nejvyšší vzdělání otce   1-základní   2-střední bez maturity (vč.vyučení)   3-střední s maturitou   4-vysokoškolské _____ 17

Nejvyšší vzdělání matky _____ 18

Rodné číslo otce _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 19

Rodné číslo matky _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 20

Okres trvalého pobytu _____

(kóduje ČSÚ)

C	Z								
---	---	--	--	--	--	--	--	--	--

 21

Obec trvalého pobytu _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 22

Trvalé bydliště   otce   _____
(uvedte jen v případě, pokud se liší od bydliště matky)

matky   _____

okres _____

obec _____

část obce _____

ulice, č.p. _____

Poznámka: *) u vícečetných porodů uveďte pořadí dítěte v tomto porodu

Údaje o rodičích dítěte	otec	matka
Jméno	_____	_____
Příjmení	_____	_____
Rodné příjmení	_____	_____
Datum narození	_____	_____
Místo narození: okres	_____	_____
obec	_____	_____

V _____ dne _____ 200____

_____

podpis osoby hlášením povinné
razítko zdravotnického zařízení

Dohoda rodičů o jménu a příjmení dítěte

Příjmení (podle oddacího listu rodičů) _____

Jméno (podle dohody rodičů) _____

_____

podpis otce

_____

podpis matky

Záznamy matriky

Rodný list vyhotoven dne _____

Převzal (datum, podpis) _____

Zaslán poštou dne _____

V _____ dne _____ 200____

_____

podpis matrikáře(ky)

Zdravotnické zařízení, kde došlo k porodu nebo kde byly matka a dítě po porodu ošetřeny, vyhotoví hlášení dvojmo. Vyplní pravou část záhlaví, všechny údaje na přední straně formuláře s výjimkou rodného čísla dítěte a všechny údaje na zadní straně až po řádek "Záznamy matriky".

Údaje na zadní straně formuláře vyplní zdravotnické zařízení podle dokladů matky.

Předepsané rubriky na hlášení se vyplňují vepsáním číselného kódu, ostatní rubriky se vyplní slovy. Obě vyhotovení zašle zdravotnické zařízení první pracovní den po porodu obecnímu úřadu, pověřenému vedením matrik.

Obecní úřad pověřený vedením matrik vyplní levou část záhlaví a rodné číslo dítěte. Ostatní údaje prověří a případně doplní. Jedno vyhotovení hlášení zašle nejpozději pátý kalendářní den po skončení měsíce Českému statistickému úřadu v Praze.

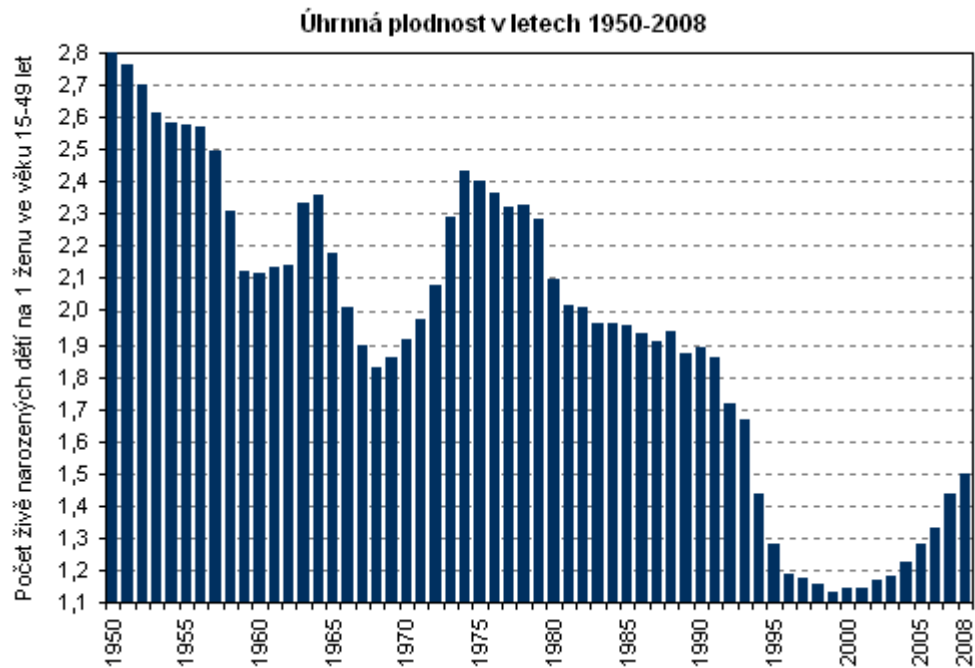
Nenastal-li v průběhu kalendářního měsíce žádný případ, který je předmětem statistického zjišťování na úseku demografie (tj. uzavření manželství, narození, úmrtí), zašle obecní úřad nejpozději pátý kalendářní den po ukončení měsíce Českému statistickému úřadu tiskopis Negativní hlášení pro statistiku přirozeného pohybu obyvatelstva.

V případech, kdy při porodu nebyla poskytnuta péče zdravotnickým zařízením, vyhotovuje celé hlášení o narození příslušný obecní úřad. Potřebné formuláře si vyžádá v nejbližší porodnici. Hlášení vyhotovuje dvojmo, jedno vyhotovení zašle Českému statistickému úřadu.

Zásilka hlášení Obyv 2-12 musí být seřazena vzestupně podle řadových čísel matričních. V přiložené soupisce o obsahu zásilky je nutno uvést první a poslední řadové číslo matriční u souboru hlášení. První řadové číslo musí navazovat na poslední řadové číslo z předchozího měsíce. Pokud nebylo ve výjimečných případech možno odeslat některá hlášení např. proto, že k termínu odeslání nebyly známy důležité údaje, zašle matrika tato hlášení se souborem hlášení za následující měsíc a zařadí je jako dodatky na počátek souboru. Současně v soupisce uvede řadová čísla matriční dodatků z minulého měsíce a řadová čísla chybějící v zásilce hlášení z běžného měsíce. Případné dodatky za měsíc prosinec je třeba zaslat samostatně nejpozději do 10. ledna, aby mohly být zařazeny do zpracování za běžný rok.

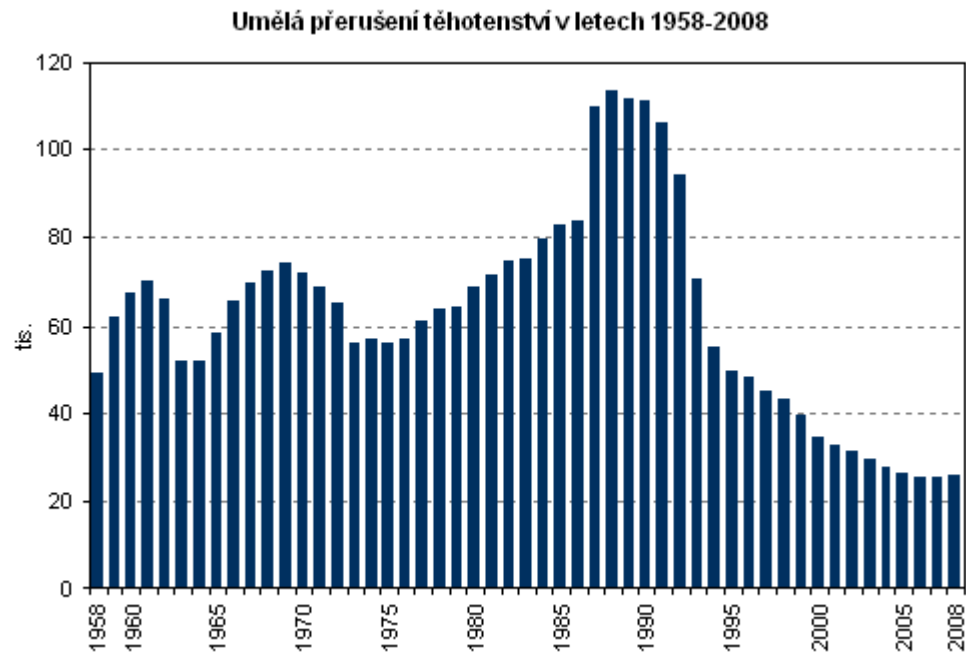
Příloha č. 2

Obr. 1

(http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/uhrna_plodnost_v_letech_1950_2008 21.03.2010)

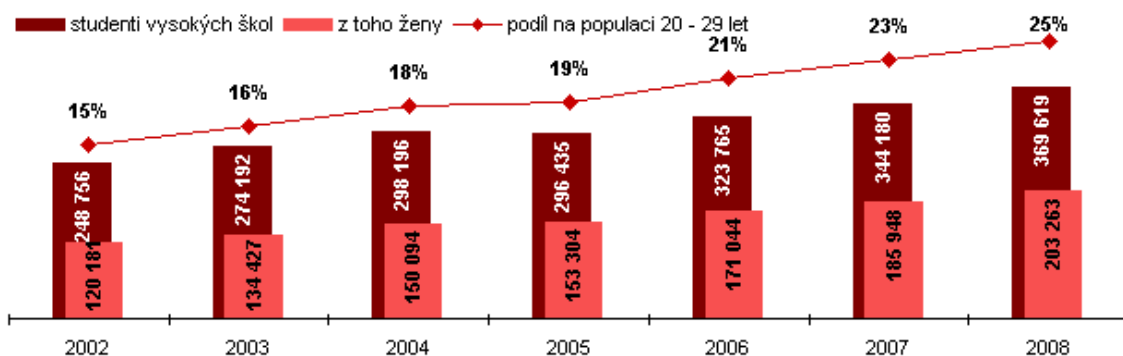
Obr. 2

(http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/umela_preruseni_tehotenstvi_v_letech_1958_2008 21.03.2010)

Obr. 3

Studenti vysokých škol v ČR

(http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem 21.03.2010)

Tab. 1

Země	V % celkového počtu studentů
Belgie ¹⁾	54,7
Bulharsko	53,5
Česká republika	53,8
Dánsko	57,4
Německo ²⁾	49,7
Estonsko	61,6
Irsko	55,1
Řecko	50,9
Španělsko	53,9
Francie	55,3
Itálie	56,9
Kypr ³⁾	50,9
Lotyšsko	63,3
Litva ³⁾	59,9
Lucembursko	51,6
³⁾ Maďarsko	58,5
Malta	57,0
Nizozemsko	51,1
Rakousko	53,8
Polsko	57,4
Portugalsko	55,2
Rumunsko	55,4
Slovinsko	58,4
Slovensko	57,7
Finsko	53,9
Švédsko	59,6
Spojené království	57,3
Další země	
Chorvatsko	54,1
Japonsko	45,7
Norsko	59,7
Spojené státy	57,4
Turecko	42,4

([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/670027C810/\\$File/1607080704.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/670027C810/$File/1607080704.xls) 21.03.2010)

Příloha č. 3

Scénář rozhovoru

1. Demografické údaje

- Kolik je Vám let?
- Jaké je Vaše dosažené vzdělání?
- Jaké je Vaše povolání?
Pokud žena nepracuje:
  - O jakém povolání uvažujete do budoucna?
- Jaký je Váš rodinný stav, popřípadě máte partnera?

2. Trend odkládání mateřství.

- Z jakého důvodu nemáte doposud dítě?

3. Vzdělání a kariéra versus dítě.

- Je podle Vás dítě komplikací v kariéře? Myslíte si, že se dá studovat a současně vychovávat dítě?
- Jak vidíte pozici ženy na trhu práce po návratu z mateřské /rodičovské dovolené?

4. Motivace rodičovství

- Je podle Vás nějaký důvod, proč většina žen dříve či později nakonec alespoň jedno dítě má? Jaký důvod by byl ten Váš?

5. Populační politika a rodinná politika státu

- Populační politika ČR je označována za pronatalitní, tzn. že se snaží podporovat rodiny s dětmi. Souhlasíte s tímto tvrzením? V čem vidíte klady nebo zápory státní pomoci rodinám s dětmi?
- Je pro Vás motivující pro založení rodiny zvýšení porodného?
- Kdybyste si pořídila dítě a byla s ním na mateřské dovolené, změnila by se Vaše životní úroveň a jestliže ano, tak jak?

6. Bytová situace

- Kde a s kým bydlíte? O jaký typ bytu se jedná?
Pokud bydlí žena s rodiči:

- Vyhovuje Vám bydlení s rodiči?
- Uvažujete o vlastním bydlení?
- Jak by jste realizovala vlastní bydlení?
- Jaký je Váš názor na bytovou politiku stát, na opatření, kterým by stát měl usnadnit pořízení bydlení a vybavení bytu mladým rodinám?

7. Religiozita.

- Jste věřící?
Pokud ano:
  - Jaká je Vaše náboženská víra?
  - Ovlivňuje Vás Vaše víra v otázce plánování rodičovství?

8. Antikoncepce.

- Užíváte nějakou metodu antikoncepce?

9. Hodnota dítěte.

- Když si představíte, že budete mít dítě, vidíte ve svém životě přínosy, nebo spíše ztráty a jaké?

10. Nejistota rodičů ve výchově.

- Máte nějaké sourozence? Mezi kolika dětmi jste vyrůstala?
- Máte mladší sourozence?
Pokud ano:
  - Pomáhala jste s výchovou a péčí o své sourozence?
- Kdyby jste se stala matkou, věděla by jste si rady s výchovou svého dítěte? Kam by jste se případně obrátila s prosbou o radu?

11. Doplňující otázka.

- Napadá Vás nějaké další téma v souvislosti s plánováním rodičovství, které jsme nezmínili a chtěla byste se k němu vyjádřit?

Příloha č. 4

Rozhovor se slečnou Zuzanou

Já: „*Dobry den, dekuji ze jste si na me nasla cas, ja bych se Vas chetla zeptat na par otazek, které se vztahují k mému výzkumu na téma plánování rodičovství a motivy, které dnešní ženy vedou k tomu, nebo omezují ženy v tom, aby měly dítě. Takže prvně bych se zeptala na nějaké věci o Vás, kolik je Vám let, čím jste, jestli jste třeba svobodná, jakože Váš rodinný stav, vzdělání a popřípadě že ještě studujete, tak čím by jste chtěla být.*“

Z: „*Takže mé jméno je Zuzana K., je mi 28 let, pracuju v hotelu Slavie .. jaká byla ještě otázka, su svobodná, přítele teda mám a?*“

Já: „*Jako co pracujete?*“

Z: „*Jako servírka.*“

Já: „*A Vaše vzdělání?*“

Z: „*Hhm. Středoškolské vzdělání.*“

Já: „*Dobře. Nyní se zeptám na stěžejní otázku, a to sice proč žena ve Vašem věku s jistou prací a přítelem stále odkládá mateřství. Proč doposud nemáte dítě?*“

Z: „*No.. tak asi kvůli finanční situaci, že není moc peněz a hlavně teda že mám přítele v Plzni, ikdyž náš vztah je vážný, ale i přesto je to takový pro nás velký problém .. No .. nevím no.*“

Já: „*Uvažujete třeba o dítěti?*“

Z: „*Určitě. Určitě, dyť je mi osmadvacet let a myslím si, že už by bylo načase, jsme spolu tři roky, tak bylo .. bylo by fajn kdyby se podařilo určitě bych si ho nechala, ale .. nevím no, ta finanční situace a to .. nemáme takové zabezpečení .. bytové, nejsou prostředky.*“

Já: „*Dobře, dekuju, ted'ka bych se zeptala, když pracujete, myslíte si, že dítě by bylo ve Vaší profesi na obtíž, nebo by jste zvládla pracovat a mít dítě?*“

Z: „*Tak určitě když budu těhotná, tak bych chtěla do takového pátého měsíce určitě pracovat co nejdýl, samozřejmě kdyby se mnou nenastaly nějaké komplikace, rizikové těhotenství a tak, no a potom .. potom asi ne. Já mám docela dobré rodiče, takže by mě určitě pomohly .. nevím, asi problém by to takhle nebyl. Finanční .. finanční asi trochu jo. Ono přece jenom v dnešní době si pořídít dítě trošku by byl asi luxus. Opravdu ted'ka nemůžu říct ted'ka v osmadvaceti letech, jestli bych zvládla mít jako dítě na plný úvazek. Zatím jako je to přání, ale nevím, asi ne.*“

Já: „*Jak jste říkala, že by Vám pomohly rodiče, ale že by .. finančně to bylo trošku náročnější, myslíte si, že by se změnila nějak Vaše životní situace v tom, že by jste se musela uskromnit, jakože by se změnily Vaše poměry a standardy, na které jste zvyklá?*“

Z: „*Určitě. Určitě přece jenom je to další člen rodiny a potřebuje spoustu péče, a tím že bych byla s ním doma, tak i já, mám možnost se najít v práci a takhle bych musela vařit, byla bych doma, elektrika, všechno .. voda .. všechno. Všechno bych do toho musela započítat, takže určitě. Člen rodiny skoro jak jeden dospělý.*“

Já: „**A co třeba ještě nějaké Vaše zájmy nebo nějaké věci, které sobě dopřejete, aji tohle by prostě pro Vás bylo omezení nebo tohle by Vám nevadilo?**“

Z.: „Hhm... Mé zájmy .. moje občasné cvičení by nebyl takový problém, bych mohla chodit i tak, za přáteli taky, snad možná setkání po té práci, ale myslím si, že nějaká velká oběť by to pro mě nebyla. Myslím, že bych to zvládla jako dobře.“

Já: „**Myslíte si, že by jste se musela hodně uskromnit? Jakože třeba by jste víc přemýšlela o tom, co si koupíte, nebo takhle, myslíte si, že by jste spíš šetřila na sobě nebo na tom dítěti?**“

Z.: „Tak asi na sobě. (smích) Určitě na sobě, to ano, určitě na sobě, protože tomu dítěti bych chtěla dát první poslední. Když by to šlo, bylo by to fajn mít se trošku líp, ale můj přítel má také středoškolské vzdělání, takže to v dnešní době není až takový luxus. Jsou větší požadavky, než člověk má .. (vzdělání) takže jak říkám, největší problém bych viděla v těch financích, ani ne v tom osobním životě, co se týče koníčků a tak, hlavně ty peníze, to je takový základ. Mít kde bydlet, hnedka to bude veselejší.“

Já: „**Když jste na to narazila, kde v současné době bydlíte?**“

Z.: „Teďka v současné době bydlím ještě u rodičů...“

„**A vyhovuje Vám bydlení u rodičů?**“

Z.: „Hhm .. musí vyhovovat (smích) zatím. Přáli bychom si bydlet spolu. Třeba kdyby se přítel odstěhoval semka na Moravu, tak bysme to i utáhli, ale .. nějaký to bydlení. Ale teďka to není moc .. moc lehký, takže nevím.“

Já: „**Chtěla bych se zeptat, jak by jste to vlastní bydlení řešila?**“

Z.: „No tak třeba nějaký .. na baráček nebude asi hned tak rychle .. Někáký byt dvoupokojový, družstevní třeba, někde .. nemusí být v centru, zas velký nájem nebo takhle, na Kamenném vrchu třeba, tam kde bydlím je to docela fajn, příroda a tak. Tak nějak, dvoupokojový by stačil, tak abysme se zas nemuseli nějak moc uskromňovat, abychom nebyli úplní chudáci. Na co čtyřpokojový byt, když ho pak člověk nemůže zaplatit, že?“

Já: „**Kde by jste na to vzala prostředky? Myslíte si, že existuje nějaká pomoc pro začínající rodiny, mladé lidi?**“

Z.: „No .. tak to teda ani nevím. Abych pravdu řekla, zatím jsem se o tom nijak neinformovala...“

Já: „**Takže na byt máte našetřeno?**“

Z.: „Jo, mám vlastně stavební spoření, snad ty rodiče by taky nějak pomohly... Nevím no, sama jsem o tom takhle nepřemýšlela, protože říkám .. přítel zatím ještě pořád v Plzni, takže to zatím tak neřeším. Uvidíme. Byla bych ráda, kdyby stát mohl trochu víc nějak pomoci. Akorát vím, že státní byty nějak moc nejsou, takže tam na to asi moc člověk spolíhat nemůže, no...“

Já: „**Myslíte si, že stát podporuje rodiny s dětmi? Pokud ano, tak v čem, pokud naopak ne, tak v čem vidíte nevýhody nebo jaký na to máte obecně názor. Myslíte si, že stát oceňuje to, že rodina má dítě? Že se jí snaží nějak pomoci?**“

Z.: „Tak určitě je teď dobré, že to porodné zvýšili, já myslím, že spouště rodinám to pomůže aspoň do těch začátků, je to lepší než pár korun, aji tu mateřskou jak zvýšili,

myslím si, že stát teďka na ty začátky je jako dobrý, ale... nevím no, je to těžký když to dítě pak roste a není to jenom o tom začátku, takže by bylo fajn, kdyby přispívaly třeba aji ty školy, víc na to studium potom, nebo .. prostě si myslím, že ty školy jsou pro málo lidí, kteří jsou chytří, tak vlastně nedostupný. Já vím, teďka nedávno jsem to sama zažívala, takže si myslím, že po střední škole, i když jsem si plánovala že půjdu dál, tak jako... ani ne rozumově, ale ty finance. Zvýšení porodného pro mě znamená to, že se nemusím prvních pár let bát, že hnedka nepůjdu do nějakého secondhandu a budu po nějakých dětech sbírat oblečky .. že mu budu moct koupit nové a neobnošené a takový. No ale, zase, nevím, jestli to není moc, spousta lidí by toho využila jinak než pro to dítě.“

Já: „Když si představíte, že by jste byla s miminkem na mateřské a pak se vrátila do pracovního procesu, myslíte si, že by to bylo pro vás snadné?“

Z.: „Ráda bych se teda určitě vrátila, nevím ale, jestli do mýho ale oboru. Já kdybych byla na mateřské, tak bych byla ráda, kdybych se mohla vzdělávat a chtěla bych si otevřít cestovní kancelář, nebo aspoň dostat místo v cestovní kanceláři. To ale zase s dítětem nevím nevím, takže... je to ale takový můj sen. Ale asi těžký by to bylo no. Já si myslím, že člověk je i tělesně jinej než jakej byl předtím .. Zase v mé profesi... nervozita .. jsem jiná než... denně obsluhuju soustu lidí... Nevím no, je to dost těžký. Ale nevím, co bych udělala pro to, aby to nebylo takové složité. Jinak to místo servírky .. nechci to povolání nijak shazovat, ale to zvládne spousta lidí, tak i já (smích) bych to doufám nějak zvládla.“

Já: „Jste věřící?“

Z.: „Nejsem.“

Já: „Užíváte nějakou antikoncepci?“

Z.: „Ano, užívám hormonální antikoncepci.“

Já: „Vidíte v tom mít dítě výhody, nebo nevýhody?“

Z.: „To teďka nedokážu odhadnout.“

Já: „Vybaví se ve Vás příjemné pocity nebo spíš strach?“

Z.: „Určitě strach. Co bude? Dítě, já a co dál?“

Já: „Existuje nějaký důvod, proč to dítě mít? Proč každá žena, nebo konkrétně vy budete jednou chtít mít dítě?“

Z.: „Tak pro ten pocit, že je to něco, co je opravdu moje. Je to moje krev, moje všechno. Vlastně .. všechno no. Ten důvod bych byla asi já a hlavně vybrat si toho správnýho přítele, s kterým bych ho chtěla mít, abych nakonec nezůstala tady svobodná matka, to bych teda nerada. Mít prostě ten pocit, že dávám něco dál do toho života. Prožívat s tím dítětem všechno, ty okamžiky, co prožívaly rodiče s náma, první kolo, první pád, první zuby... Tak asi tohle no. Vyloženě dát nový život, ale nevím teda jaký bude.“

Já: „Máte nějaké sourozence? Mezi kolika dětmi jste vyrůstala?“

Z.: „Mám staršího sourozence, ten už je ženatý, plánuje teďka miminko. Je o pět let starší než já. S náma už nebydlí, jen s mamkou bydlíme .“

Já: „Víte jak se o miminko postarat, jak ho vychovávat? Máte s tím nějaké zkušenosti?“

Z.: „Spousta mých kamarádek už miminko má, takže zkušenosti... Myslím si že bych byla dobrá máma. Hlídám občas kamarádkám děti, ale svoje je svoje. Ale zkušenost by nějaká byla, nějak bych se s tím poprala, určitě.“

Já: „**Kam by jste se obrátila o pomoc?**“

Z.: „No to je přece jasný, určitě za mamkou. Proto já taky se nechci stěhovat do Plzně. Přítele maminka je úžasná ženská, ale přece, mamku mám jenom jednu a proto bych chtěla dítě vychovávat tady. Proto je pro mě tak těžké se rozhodnout jestli tady na Moravě, nebo tam někde v Plzni.“

Já: „**Co by jste chtěla na závěr dodat, popřípadě, co je pro Vás nejdůležitější v tom rozhodnutí, kdy počít to dítě?**“

Z.: „No, Vaše otázky byly naprosto přesný, možná moje odpovědi trochu váhaly, ale určitě je v tom strach z toho, co s náma bude potom, bych to tak shrnula. Jednoduchý to asi není, děti bych chtěla mít dvě. Nevím no. Dobře se rozhodnout, ten stát kdyby trochu pomoh , to se necháme ještě překvapit, nevím co bych dodala víc. Doufám, že to nějak zvládnou, tuhleto situaci aji v tomhleto státě.“

Příloha č. 5

Rozhovor se slečnou Janou

Já: „*Prvně bych se zeptala na pár otázek o Vás. To znamená, kolik je Vám let, můžu se zeptat?*“

J.: „*27 mně bude.*“

Já: „*A jaký je Váš rodinný stav?*“

J.: „*Svobodná.*“

Já: „*A máte přítele?*“

J.: „*Mám.*“

Já: „*Jak dlouho můžu se zeptat?*“

J.: „*Dva roky.*“

Já: „*Ted' se zeptám, jaké je Vaše dosažené vzdělání?*“

J.: „*.. hhm .. ukončené vysokoškolské.*“

Já: „*A jestli pracujete, tak jaká je Vaše profese?*“

J.: „*Pracuji jako .. hhm .. sociální pracovník nebo sociální asistentka á ted'ka jako externí učitel.*“

Já: „*Děkuji za odpověď. Zeptala bych se na začátek takovou obecnou otázkou: Proč doposud odkládáte mateřství?*“

J.: „*.....*“

Ja: „*Proč dosud nemáte dítě?*“

J.: „*Tak .. hhm .. protože jsem nechtěla do do ted'ka ještě, chtěla jsem mít hotovou tu školu, kterou jsem dodělávala vlastně minulej rok, takže čerstvě jako absolventka. Á nebyla jsem jednak ještě osobně na to připravená a ani .. hhm .. materiálně, finančně, myslím si, že zatím jsem nebyla připravená, možná ted' začíná to období, ale nebyla jsem připravená jako myslím, že to dítě by sem nepřišlo úplně do těch ideálních podmínek jak si představuju, tak.*“

Já: „*Vy jste říkala, že je to také hlavně kvůli tomu, že jste loni dodělala školu.*“

J.: „*Ano.*“

Já: „*Myslíte si, že mateřství se nedá skloubit se studiem?*“

J.: „*Dá, určitě, navíc u mě, protože sem studovala dálkově, kombinovanou formou a u toho jsem pracovala, takže kdybych nepracovala, místo toho jako byla na mateřské a u toho studovala, tak by se to dalo úplně v klidu, ale je v tom určitě i část tokovýho sobectví, že by to pro mě nebylo tak pohodlný. Jo. Jednak a jednak bych měla pocit, že .. hhm .. v období kdy se musím intenzivně připravovat na tu školu nebo na zkoušky, tak že tím .. hhm .. jakoby opomím to dítě. Jo, že bych na něho neměla tolik času.*“

Já: „*Takže by jedno z toho nemohlo být dokonale udělané?*“

J.: „*Tak, tak. Jo podle mého cítění. Jo.*“

Já: „ .. hhm .. *ted'ka bych se zeptala, je nějaký důvod, myslíte si že je nějaká obecná věc .. hhm .. kvůli které jednou každá žena, at' má lepší nebo horší podmínky proto, jednou vždycky chce mít dítě nebo co je taková všeobecná motivace a co a co by byla ta motivace u Vás? Upřesněte, z jakého důvodu by jste jednou chtěla to dítě mít.*“

J.: „*Tak já si myslím, že jednou z těch motivací je, je jako od přírody danej takovej pud, kterej nemusí být u všech žen, určitě nějaký nechtějí děti, ale u většiny si myslím, že je a že přijde v určitým období v tom věku, kdy tak nějak cítíte, že byste prostě chtěla mít své dítě a třeba ani nemůžete ani nemůžete na to najít nějaký .. hhm .. vyloženě racionální proč odpovědi, ale prostě je to takovej nějakej přirozenej pud.... Tak .. hhm .. ten si myslím že je tak jako u všech nebo u většiny žen, u všech nemůžu říct, chm á .. hhm .. další věci si myslím, že je to i určitým smysl života mít ty děti a tu rodinu, že ten život není jenom o práci, je taky hodně o práci, o vzdělání, o zábavě, o koníčkách, ale ta rodina tam hodně velkou měrou patří, tak to je další důvod, proč třeba já osobně chci mít děti a rodinu .. hhm .. Další věci co s tím asi souvisí je, že by mi bez toho ten život připadal takovej chudej .. hhm .. třeba ted'ka, když jsem ještě mladá, tak je i spousta aktivit, který mě můžou suplovat tu rodinu jo, o víkendech mám spousta nápadů jak je jinak trávit, když nemám rodinu, ale myslím si, že pak přijde období starší kolem třeba těch 40, 50 let, kdy se ty vedlejší činnosti tak jako zúží a ta rodina tvoří hlavní náplň jako toho života. A potom když není, tak z toho může být ten život cítit takovej prázdněj jo, ted'ka bez rodiny ho prázdněj necítím, ale myslím si, že by mohla nastat doba, kdy bych jako ho cítila takovej né úplně nenaplněnej, neplnohodnotnej. No a další věci je zase úplně taková ta část té sobeckosti, kdy určitě přemýšlím o tom, že jednou budu stará a nebudu moct všechno co se o všechno postarat sama, a tak předpokládám, že se já budu starat o ty děti celej život, jako že budu, tak se mi to třeba nějakou formou vrátí no.*“

Já: „*A jak jste říkala, že ted'ka máte spousta jiných koníčků, že ty děti nepotřebujete, kdyby se přece jen zadařilo a přece jenom neplánovaně jste ted'ka ho už měla, co si myslíte, že by se ve Vašem životě změnilo jako?*“

J.: „*Tak .. hhm .. asi by se změnil trošku ten partnerskej vztah, kdy ted'ka .. hhm .. hodně každej máme svůj svět a svůj život, tak to by se asi změnilo, protože by se našim takovým společným centrem toho zájmu stalo to dítě. Takže si myslím, že ten partnerskej život by dostal trošku jinou formu a potom .. hhm .. by se změnil no můj život radikálně, protože bych samozřejmě přestala pracovat a začala bych být na tu dobu té mateřské ženou v domácnosti, starala bych se o to dítě a tím by se mi jako rapidně změnil ten život, určitě, ten vůbec jako denní režim a tak... ale... jako kvalitativně si myslím, že ne, jenom by se změnil ten režim dne a ty činnosti a náplň toho života po tu určitou dobu.*“

Já: „*Myslíte si, že byste se musela něčeho vzdát, že by Vás to dítě připravilo o něco co by Vás mrzelo nebo...*“

J.: „*Ne ne ne to určitě ne nebo ted' mě vůbec nic nenapadá, protože jde zase o přechodnou dobu, kdy potom se můžu vrátit do té práce a nebo si můžu potom zase plnit nějaký ty své individuální cíle a nějaký mý touhy .. hhm .. takže rozhodně by mě definitivně nepřipravilo o nic nebo mě aspoň nic nenapadá.*“

Já: „*Ted'ka bych se zeptala na jednu oblast. Myslíte si že Česká republika je označována za pronatalitní? Vidíte i Vy Českou republiku jako pronatalitní? Myslíte si, že stát pomáhá dostatečně rodinám s dětmi?*“

J.: „*Tak nevím, já já zase nevím do jaké míry to jako stát, zákonodárství, parlament může ovlivnit .. hhm .. jako pokles nebo růst počtu dětí .. hhm .. myslím si, že vždycky at'*

je ta politika taková nebo taková, tak je to zase na věci těch individuálních jedinců, takže nevím do jaké míry, i když jsou třeba dobrý ty kroky státu, do jaké míry je potom ta efektivnost nebo ten cíl, jak může ovlivnit? Já si myslím, že náš stát je pronatalitní ve formě finančních nějakých dotací a podpory těm mladým rodinám a to si myslím teďka pokud mluvím o zvýšení porodnosti a o zvýšení rodičovského příspěvku, tak si myslím, že je to až moc velký .. hhm .. ty teďka to navýšení těch těch sociálních přídavků nebo...

Já: „Považujete třeba zvýšení porodného za motivující proto abyste...“

J.: „Ne ne ne v žádném případě. V žádném případě. To porodný mi připadne úplně teda s prominutím nesmysl, protože ta jednorázová dávka přece nemůže ovlivnit, jestli já celej život budu mít dítě nebo nebudu. Jiná věc už je třeba ten rodičovském příspěvek, ten je pochopitelnější, ale zase .. hhm .. když to řeknu škaředě, je to více motivující u sociálně slabých lidí, aby měli pátý, šestý, sedmý dítě a nevím jestli je to úplně to, o co by tomu státu mělo jít, tím samozřejmě nemyslím, aby neměly nějaký skupiny obyvatel dětí kolik chtějí jo, to tak nemyslím, ale nevím, jestli ta politika rodinná, tady ty finanční injekce, který jsou podle mě hojný, hodně velký .. hhm .. jestli jsou úplně to nejlepší řešení.“

Já: „A ona se na to váže i bytová otázka. Třeba můžu se zeptat kde bydlíte?“

J.: „Tak já mám na byt, celkem .. hhm .. tu otázku vyřešenou, tak nějak teď bydlím v bytě, v osobním vlastnictví a staví se mně další větší byt, zase do osobního vlastnictví, takže já tu otázku mám celkem vyřešenou, jako bez problému. Ale to je třeba otázka, která by se spíš měla řešit, než zvýšení dávek, tak třeba pomoci .. hhm .. hhm .. pomoci jako najít těm mladým rodinám byty třeba do osobního vlastnictví, třeba menší, třeba ne tak nadstandardní, třeba .. hhm .. hlavně aby byly levnější a dostupnější. To je třeba věc, která by se měla víc řešit podle mě, než jenom dát porodný, částku jaká je.“

Já: „Vy zřejmě máte teda dost prostředků na bydlení, ale když si představíte, že byste měla nějaký průměrný plat, myslíte si, že třeba státní pomoc v tomhle směru je dostatečná? Kdybyste neměla vlastní úspory, jestli si myslíte, že jsou nějaké výhody které těm rodinám můžou pomoci s tím bydlením, protože většina lidí to považuje za první aspekt mít dítě, aby měli vyřešenou bytovou otázku a jestli si myslíte, že některé kroky v tohletom směru jsou ze strany státu dělány.“

J.: „No myslím si, že kroků moc není, že samozřejmě pořád existují nějaké poradníky o byt, kde můžete získat obecní, městské byty, těch bytů je samozřejmě nedostatek, takže jde spíše o takovou formální pomoc, ale v praxi se moc nerealizuje. Myslím si, že ze strany státu .. hhm .. ta pomoc je nedostatečná, uvažovalo se ještě o právě takových jako .. hhm .. bytech takové nižší kategorie, právě pro mladé lidi, kteří by tam bydleli na přechodnou dobu a nebyly by tak finančně náročný. Myslím si, že jsou určitý možnosti, stát nepostupuje úplně ideálně, mohl by i líp, na druhou stranu si ale myslím, že třeba zajistit si bydlení je naprosto prostě soukromá věc a je to věc každého jednotlivce nebo toho páru, aby si to nějakým způsobem zařídil, že tady není stát, aby my jsme čekali, tak jak to bylo prostě za komunismu, že se čekalo, až mně někdo přidělí byt, ale je na mojí iniciativě a snaze, abych si našla buďto pronájem, když nemám dostatek financí .. hhm .. nebo prostě nějakou hypotékou řešit třeba i bydlení v osobním vlastnictví jo, myslím si, že je možnosti na to řešení jsou a .. hhm .. a jako nečekám ani že mě .. takhle stát nepomáhá dostatečně a na druhé straně já ani nečekám, že mně stát pomůže, proč by mně měl řešit moje bydlení stát jako, všichni daňový poplatníci proč by měli řešit moje bydlení, jako já od nikoho nic nechci.“

Já: „Dobře, to je teda originální názor. .. hhm .. ještě bych se zeptala, když si představíte, že byste měla dítě .. hhm .. jak by se potom po mateřské nebo rodičovské dovolené změnila vaše situace na trhu práce? Myslíte si, že byste získala stejnou práci nebo horší nebo dokonce lepší než máte teď. Utrpěla by třeba Vaše kvalifikace nebo...“

J.: „Tak já tím, že zatím pracuju v sociální oblasti a teď jsem teda začala ve školství a i v budoucnu plánuju dál pracovat po mateřské, jako že se navrátím zase tady do té sociální oblasti nebo do školství, tak si myslím, že to jsou zrovna takový oblasti, kde se to .. hhm .. výrazně neprojeví to jestli jsem matkou nebo ne. Myslím si, že dokážu sehnat i tak práci i s dítětem nebo se dvěma. Říkám v tady těch oblastech, kdybych dělala .. hhm .. v nějaké komerční sféře, tak by to bylo asi zřejmě jako náročnější se vrátit do toho pracovního procesu na nějakou dobrou pozici, ale na druhé straně zase jako je to přirozený, pochopitelný a i žena s třema dětma která má dobrý vzdělání a je schopná tak si myslím, že může dostávat významné funkce, že jako když je šikovná, tak ti majitelé firmy nebo ti šéfové to ocení a zaměstnají ju, i když má jako ty děti. To si zase myslím, že ... to si myslím já a mám zkušenosti ze svého okolí, že i mladý ženy nebo ženy s dětma mají dobrý pozice jo a nemusely jako hledat místo za každou cenu i třeba pod svou úroveň, pod své vzdělání, myslím si že ne, že ty děti nejsou takovej handicap, ale pokud bych měla mluvit o sobě, tak v sociální oblasti a ve školství s tím problém mít nebudu no.“

Já: „Můžu se teďka zeptat na takový dvě osobnější otázky: jestli jste věřící?“

J.: „Ne ne já jsem úplně striktně ateista.“

Já: „A jestli používáte nějakou metodu antikoncepce?“

J.: „Používám klasickou, prostě pilulky, klasickou antikoncepci.“

Já: „Ano to stačí, .. hhm .. potom bych se ještě zeptala, jestli máte nějaké zkušenosti s péčí o malé děti, o ty nejmenší miminka, jestli jste třeba vyrůstala v rodině s více dětmi a pomáhala jste pečovat o nějaké... nebo Vám tahle oblast chybí?“

J.: „ .. hhm .. tak zkušenosti teď mám, .. hhm .. v rámci své rodiny širší, teda od mého bratra a jsem ve věku, že i hodně mých kamarádek má malý děti, takže často hlídám, ale až teďka mám zkušenosti jako takový nějaký z pozice tet nebo nebo kamarádek, ale nějak když je to...“

Já: „A myslíte si, že existuje .. hhm .. nějaké poradenství, které je zajišťováno některými pomocnými institucemi, když třeba žena nemá to štěstí, že by měla matku, že by jí zemřela a byla by sama, že by prostě jí někdo poradil vůbec co s takovým malým dítětem nebo si myslíte, že to u nás moc nefunguje?“

J.: „No co teď právě vím od toho od těch kamarádek, který se mi teď tak hojně rozrodily, tak existujou přípravný kurzy, jak v době .. hhm .. těhotenství, kdy se vlastně ta matka připravuje na porod a tam jsou informace o stravě, jak se má pohybovat, jak má cvičit a tak dál, tak potom poporodní kurzy, který začínají hned po šesti nedělích, kdy se podávají zase základní informace jak o to dělátko pečovat a i sama o sebe. Takže si myslím, je to placený samozřejmě, takže je potřeba i otázka finanční jo, nevím teda že by bylo nějaký takový poradenství zdarma, je to hrazený, ale existuje a celkem i širokej výběr, takže mé kamarádky chodí do různých kurzů, jsou různě spokojeny, nespokojeny, takže existuje. Poradenství jo, není samozřejmě není možnost že by to dítě tam pohlídali

nebo že by jí nějak dennodenně pomáhali to ne, mluvím jenom o poradenství, jako jak zacházet se sebou a s tím dítětem.“

Já: „Jo to stačí, abych... A poslední otázka na závěr bych se zeptala, když jste řekla spoustu věcí, že se zdá, že byste to dítě klidně mohla mít, že nemáte moc problémů s tím, dovedete si představit, že byste teď hned to dítě zjistila, že ho budete mít, představa by byla spíš záporná nebo kladná představa?“

J.: „Jo tak jediné kladná.“

Já: „Kladná jo, takže se těšíte?“

J.: „Jo, to jo.“

Já: „Takže nemáte strach třeba?“

J.: „Ne ne ne vůbec. Nějak cíleně nepracujeme na děťátku, ale kdyby přišlo, tak ne, jako su myslím nějak psychicky i fyzicky jako i věkově nějak momentálně na tu situaci připravená mít to dítě.“

Já: „Dobře, děkuji strašně moc. Na závěr kdybyste chtěla něco dodat nějaký názor nebo něco co jste zapoměla nebo takhle a považujete to za důležité?“

J.: „Teď mě nic nenapadlo.“

Já: „Tak děkuji strašně mockrát.“

J.: „Nemáš zač.“